

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Miha Zor

Pomensko-skladenjska razčlenitev pridevnikov z obrazilom -ljiv

Diplomsko delo

Mentorica red. prof. dr. Ada Vidovič Muha

Ljubljana, septembra 2011

Izvleček

Pomensko-skladenjska razčlenitev pridevnikov z obrazilom -ljiv

V diplomski nalogi so po gradivu iz *SSKJ* razčlenjeni pridevniki z obrazilom -ljiv. V uvodnem poglavju so predstavljeni zgodovina obravnav teh pridevnikov v slovenističnih jezikoslovnih delih ter teoretska izhodišča pomenske analize pridevnikov. V analitičnem delu so pridevniki najprej razdeljeni na dve skupini – na tiste, ki imensko zvezo tvorijo s samostalnikom, ki je v stavčni pretvorbi na mestu prvega delovalnika (osebkovem – D₁), in tiste, ki imensko zvezo tvorijo s samostalnikom, ki je v stavčni pretvorbi na mestu neprvega delovalnika (neosebkovem – D₋₁). Znotraj obeh skupin nadaljnja analiza upošteva kategorialne pomenske sestavine samostalnika, s katerim tvorijo imensko zvezo, in pomenske skupine glagolov, ki jih imajo ti pridevniki v besedotvorni in tudi pomenski podstavi.

Ključne besede: pridevnik, imenska zveza, kategorialne pomenske sestavine, povezovalne pomenske sestavine, glagolska besedotvorna podstava

Abstract

Semantic-syntactic analysis of adjectives with suffix -ljiv

In the thesis the adjectives with suffix -ljiv from *Slovar slovenskega knjižnega jezika* are analysed. The first chapter deals with the history of slovenistic linguistic treatment of these adjectives and with the theoretical basis of adjective analysis. The analytical part of the thesis firstly divides the adjectives in two groups – the ones, that form phrase with a noun, which, if the phrase is transformed into a sentence, comes in the place of nominative case complement (D₁), and the ones, that form phrase with a noun, which, if the phrase is transformed into a sentence, comes in the place of non-nominative case complement (D₋₁). Further division in both groups is based on the categorial semantic features of the noun, which is the head of the phrase, and on the semantic groups of the verbs, which are in the word-formation and semantic base of the adjectives.

Key words: adjective, noun phrase, categorial semantic features, connective semantic features, verbal word-formation base

Uvod.....	3
1 Obravnava pridevnikov na -ljiv pri nekaterih jezikoslovcih oz. v nekaterih jezikoslovnih delih 19. in 20. stoletja	4
1.1 Jernej Kopitar.....	4
1.2 Anton Janežič.....	4
1.3 Anton Breznik.....	5
1.4 Anton Bajec, <i>Besedotvorje slovenskega jezika</i>	6
1.5 <i>Slovenska slovnica</i> (1956).....	10
1.6 <i>Slovenska slovnica</i> Jožeta Toporišiča	10
1.7 Predstavitev pomenov v <i>SSKJ</i>	11
2 Teoretična izhodišča pomensko-skladenjske analize	14
2.1 Pomenoslovni vidik	14
2.1.1 Pomen tvorjenke v slovenskih besedotvornih teorijah	14
2.1.2 Pomen pridevnika v <i>Slovenskem leksikalnem pomenoslovju</i> Ade Vidovič Muha	16
2.2 Kategorialne pomenske lastnosti	17
2.2.1 Spol	17
2.2.1.1 Podspol živost.....	17
2.2.1.2 Podspol človeškost.....	18
2.2.2 Števnost.....	18
2.2.2.1 V Toporišičevi <i>Slovenski slovnici</i>	18
2.2.2.2 V <i>Slovenskem leksikalnem pomenoslovju</i> Ada Vidovič Muha.....	18
2.2.2.3 V <i>Tipologiji slovarske večpomenskosti slovenskih samostalnikov</i> Jerice Snoj	19
2.2.2.4 Konkretno/abstraktno.....	19
3 O gradivu	22
4 Analitični del.....	23
4.1 Metoda dela in analitični pristop	23
4.2 Prid na -ljiv – Sam v imenski zvezi je D ₁	24
4.2.1 Prid na -ljiv ob č+	24
4.2.2 Prid na -ljiv ob ž+	26
4.2.3 Prid na -ljiv ob č+ in ob k+ - 'del telesa'	26
4.2.4 Prid na -ljiv samo ob k+ 'del telesa'	27
4.2.5 Prid na -ljiv ob č+ ali č-/ž+ in k+.....	28

4.2.6 Prid na -ljiv ob č+ in ob a+	29
4.2.7 Prid na -ljiv ob č+ in a+ - 'nefiziološki del človeka'	33
4.2.8 Prid na -ljiv ob č+, ob k+ - 'del telesa' - in ob a+	34
4.2.9 Prid na -ljiv ob č+ in ob k+ - s človeškim nepovezan - ter ob a+	34
4.2.10 Prid na -ljiv ob č+, ob a+ - 'nefiziološki del človeka' -, ob a+ - 'lastnost ali dejanje/rezultat dejanja' -, ob k+ - 'del telesa' - in ob drug k+	35
4.2.11 Prid na -ljiv ob č+, ob a+ - 'nefiziološki del človeka' -, ob k+ - 'del telesa' -, ob druge k+ in a+	35
4.2.12 Prid na -ljiv ob k+ - 'del telesa' - in ob druge k+	36
4.2.13 Prid na -ljiv samo ob ž-/k+	36
4.2.14 Prid na -ljiv ob k+ - 'del telesa' -, ob druge k+ in ob a+	38
4.2.15 Prid na -ljiv samo ob ž-, tako k+ kot a+	38
4.2.16 Prid na -ljiv samo ob a+	39
4.3 Prid na -ljiv – Sam v imenski zvezi je D ₋₁	42
4.3.1 Prid na -ljiv ob č+	42
4.3.2 Prid na -ljiv ob č-/ž+	43
4.3.3 Prid na -ljiv ob č+, č-/ž+ in ž-/k+	43
4.3.4 Prid na -ljiv ob ž-/k+	44
4.3.5 Prid na -ljiv ob a+	48
4.3.6 Prid na -ljiv ob ž-/k+ in a+	56
4.3.7 Prid na -ljiv ob č+, č-/ž+ in a+	58
4.3.8 Prid na -ljiv ob č+, ž-/k+ in a+	60
5 Sklep	62
6 Bibliografija	64

Uvod

Pridevniki z obrazilom -ljiv imajo izhodiščno dvojni pomen: lahko označujejo zmožnost ali nagnjenost koga/česa, da kaj počne/je/izraža, ali pa voljnost koga/česa, da kdo (drug) z njim kaj počne. Pomensko jih je mogoče vse razložiti kot povezane z glagolom (z upoštevanjem glagolskih primitivov, prevladuje *imeti*), tudi tiste, ki so izsamostalniški (npr. *dobrotljiv* je 'tak, ki ima dobroto'); velika večina teh Prid je tudi modifikacijskih (modifikacija izraža npr. nagnjenost ali količino: *besedljiv* 'tak, ki rad/veliko beseduje', (ne)zmožnost: *nepoboljšljiv* 'tak, ki se ne more poboljšati', *zmotljiv* 'tak, ki se lahko zmoti', *izvoljliv* 'tak, ki ga kdo lahko izvoli'), nekateri pa ne (*pomenljiv* 'tak, ki pomeni'). Kot eksogeni leksemi pridevniki nimajo klasičnih uvrščevalnih pomenskih sestavin, njihov pomen je mogoče določati z upoštevanjem omejitev njihovega povezovanja s samostalniki – torej glede na kategorialne lastnosti, kot so človeško+/-, živo+/-, abstraktno/konkretno. V takšne pomenske skupine so v osrednjem delu diplomske naloge razvrščeni tudi pridevniki z obrazilom -ljiv. Ožje jih je znotraj teh skupin mogoče deliti glede na pomenske skupine podstavnih glagolov (gre za vzajemno določanje, saj se z določenimi samostalniki povezujejo le določene skupine glagolov).

1 Obravnava pridevnikov na -ljiv pri nekaterih jezikoslovcih oz. v nekaterih jezikoslovnih delih 19. in 20. stoletja

1.1 Jernej Kopitar pridevnik na –(lj)iv omeni le med primeri na str. 264 svoje slovnice, in sicer ima tam *plesniv*, ki ga enači z nemškim *schimmelig*. Sicer teh pridevnikov posebej ne obravnava.

1.2 Anton Janežič v *Slovenski slovnici za domačo in šolsko rabo* pridevnike z obrazilom -ljiv obravnava v delu *C. Skladje*, v drugem razdelku drugega poglavja, kjer govori o izpeljavi pridevnika.

1.2.1 Izsamostalniški pridevniki na -iv pomenijo »kako vnanje svojstvo kakor [pridevniki na] -av ali dušno lastnost« (Janežič 1864: 131). Pri pridevnik z obrazilom -av govori o »vnanje[m] svojstv[u], ki se komu ali čemu vidi« (prav tam). Kot primere Janežič navaja *červiv*, *laživ*, *ljubeziv*, *milostiv*, *plesiv*, *plešiv*, *prašiv*, *smetiv*, *snetiv* in *ušiv*, dodaja pa, da »zaradi lepoglasja privzame mnogo teh pridevnikov lj, redkejše nj, pred obrazilom: *lažnjiv*, *marljiv*, *milostljiv*, *potrpežljiv*, *šaljiv*, *škodljiv*, *zavidljiv*.« (Janežič 1864: 131).

1.2.2 Izglagolske pridevnike z obraziloma -iv in -ljiv Janežič obravnava v razdelku, kjer našteva obrazila, ki mu pomenijo dejanje ali stanje. Pri -iv spet pove, da gre za isti pomen, kot ga ima -av: »[G]lagolski osnovi dodano, pomenja nagnjenje h kakemu dejanju: bahav – ki se rad baha« (Janežič 1864: 132). Primeri z -iv, ki jih našteva, so *nagajiv*, *snediv*, *plašiv*, doda pa, da večidel privzemajo lj – našteva tele primere: *bodljiv*, *dremljiv*, *kradljiv*, *postrežljiv*, *prepirljiv*, *sumljiv*, *zabavljiv*, *zapravljiv*. Obrazilo -ljiv, dodano »glagolski koreniki« (Janežič 1864: 133), pa Janežiču pomeni, »da se more kaj zgoditi, torej je vselej terpevnega pomena«; pravi, da sta ustrezni nemški obrazili -fähig in -bar in našteje tele primere: *dosegljiv*, *doveršljiv*, *minljiv*, *omečljiv*, *premagljiv*, *slišljiv*, *strežljiv*, *topljiv*, *vidljiv*, *vzdigljiv*, *zadergljiv*. Pri Janežiču se torej že pojavi terminološko ločevanje na pridevnike s tvornim in trpnim pomenom – terminologija, ki potem vztraja do slovnice štirih. Ker sta termina tvornosti in trpnosti v slovnici tesno vezana na glagol, se zdi smiselno predlagati drugačno terminološko označevanje obojih pridevniških pomenov. Različni pomeni pridevnikov z obrazilom -ljiv so namreč povezani z vezljivostnimi lastnostmi glagolov, ki so v podstavi pridevnikov, oz. so odvisni od tega, kateri delovalnik (prvi ali četrti oz. neprvi) z izglagolskim pridevnikom tvori imensko zvezo: *ukazljiv človek* ← *Človek ukazuje*; PPo Prid *ukazljiv* je torej 'tak,

ki rad ukazuje'; *izvoljljiv človek* ← *Volivci izvolijo človeka*; PPO Prid *izvoljljiv* je torej 'tak, ki ga kdo lahko izvoli'. V tem smislu se zdi ustrezno terminološko ločevanje na Prid na -ljiv, ki tvorijo imensko zvezo s Sam, ki je v stavčni pretvorbi na mestu D₁, in Prid na -ljiv, ki tvorijo imensko zvezo s Sam, ki je v stavčni pretvorbi na mestu D₄ oz. D₁.¹

1.3 Anton Breznik

1.3.1 V slovnici iz leta 1921 pridevnike z obrazilom -ljiv obravnava v poglavju *III. Besedotvorje. Izpeljava. 2. Pripone pri pridevnikih*. Obravnava jih kot četrto skupino izpeljavnih pridevnikov: našteva spolska obrazila (imenuje jih pripone) -iv, -iva, -ivo, kot primere izsamostalniške izpeljave navaja *ljubezniv, snetiv, leniv, plesniv, črviv, lažniv*, kot primere izglagolske izpeljave pa *nagajiv, snediv, zabavljiv, zapravljiv, ljubiv*; dodaja pojasnilo, da se »pogostoma [...] vstavlja **lj**« in k temu primere *zbadljiv, dremljiv, kradljiv, plašljiv, postrežljiv, pozabljiv*. Enako je tudi v izdaji slovnice iz leta 1934, le primerov ima nekoliko manj.

1.3.2 Čeprav Breznik tega posebej ne omenja, ker o pomenskih skupinah pridevnikov ne govori (niti ne govori o njihovem pomenu, kvečjemu mimogrede), je vendarle tudi pri nekaterih drugih pridevniških obrazilih, ki jih navaja, na podlagi navedenih primerov mogoče prepoznati sopomenskost obrazilnega pomena z obrazilom -ljiv: tako v njegovi tretji skupini (obrazila -av, -ava, -avo in izglagolski pridevniki *bahav, dremav, gizardav, igrav, kujav, majav, opotikav, ujedav, zahajav, delav(en)*), le dva ustrezna primera sta v njegovi osmi skupini pod točko c (tu govori o obrazilih -ən, -na, -no in pod točko c navaja primere, ki so izpeljani iz nedovršnih glagolov, med njimi *koven*, ki ga je moč razvezati v pomensko podstavo *tak, ki ga je mogoče kovati* – za razliko od Breznikovih drugih primerov v tem razdelku, npr. *viden*, ki je pomensko *tak, ki se vidi, učen* – *tak, ki se je naučil/ga je kdo naučil*; govori še o istopomenskosti obrazil -ən, -na, -no, kadar se »prikritik[jo] trpnemu deležniku«, tu navaja primera *prijeten* kot izpeljanko iz *prijet* in *piten*; slednji ustreza pomenski podstavi *tak, ki ga je mogoče piti*). V slovnici iz leta 1934 je sicer, kot rečeno, ohranil skupino z obrazili -iv, -iva, -ivo, nima pa skupine -av, -ava, -avo, temveč namesto nje skupino -v, -va, -vo; vanjo uvršča pridevnike *bahav, dremav, gizardav*, poleg njih pa še *dušiv, misliv, ljubiv*.

---

¹ Kjer v nadaljevanju razprave uporabljamo izraza tvorni/aktivni in trpni/pasivni pomen Prid, ju torej uporabljamo le povzemajoč po starejših jezikoslovcih oz. upoštevajoč njihovo rabo.

1.4 Anton Bajec, *Besedotvorje slovenskega jezika. II. Izpeljava slovenskih pridevnikov.* (1952)

1.4.1 Bajec pridevnike na -ljiv obravnava v poglavju *Formanti s karakterističnim konzonantom -v-*. Kot je za njegovo *Besedotvorje* značilno, obrazila najprej predstavi z diahronnega vidika (tako v oblikovnoetimološkem kot pomenskem smislu), nato opredeli pridevnike glede na besedno vrsto, iz katere so izpeljani, in jih pomensko zameji; sledi navajanje gradiva (to je precej bogato, hkrati pa je časovnozvrstno precej raznoliko – veliko ga je Bajec našel pri starejših slovenskih piscih); če gre za izglagolske izpeljanke, Bajec skuša dognati, ali je mogoče določiti, iz katere glagolske oblike so izpeljane, nato govori še o naglasu in morebitnih »sodobnih« tvorbenih postopkih.²

1.4.2 Bajčeva obravnava pridevnikov na -ljiv je pomembna in temeljita, saj v zvezi z njimi zapiše več pomembnih ugotovitev, ki v primerjavi z Breznikovo skopo opredelitvijo³ prinašajo veliko novega. Že takoj na začetku tako pove, da »formant -iv sam ni več tvoren in obsega komaj osmino izvedenk, sedem osmin jih je danes na -ljiv. In še od tiste osmine jih je nad polovico zastarelih, narečnih ali prevzetih iz stesl. Dostikrat imajo ob sebi dvojnico na -ljiv.« (17) Taka Bajčeva trditev iz leta 1952 nam potrjuje, da je pri sinhroni, sistemski obravnavi teh pridevnikov v knjižnem jeziku treba izhajati iz skupine z obrazilom -ljiv⁴, prvič zato, ker je obsežnejša in se še večja, drugič pa, ker so (redki preostali) primeri z obrazilom -iv v večji meri tako ali drugače zaznamovani (časovno, socialnozvrstno).

1.4.3 Pridevniki na -iv

1.4.3.1 Pridevniki z obrazilom -iv so po Bajcu izglagolski ali izsamostalniški, pri čemer pa je »[v]mes [...] cela vrsta izvedenk, za katere ne moreš z gotovostjo trditi, od kod so, celo z upoštevanjem pomenske plati ne.«

1.4.3.2 Ko govori o pomenu pridevnikov na -iv, Bajec navede tili pomenski podstavi: *tisti, ki gluši* (za *oglušiv* hrušč), *tisti, ki ima/je imel črva* (za *črviv* les).

1.4.4 Pridevniki na -ljiv

---

² Ko govorimo o tvorbenih postopkih pri Bajcu, je treba opozoriti, da s tem mislimo le dodajanje morebitnih novih obrazilnih morfemov na starejše izpeljanke ali pa manjše spremembe v sicer starih, a še vedno živih tvorbenih postopkih

³ Pri čemer pa je seveda treba upoštevati, da imamo pri Brezniku opravka s slovnico, namenjeno srednješolcem, pri Bajcu pa gre za znanstveno monografijo.

⁴ Drugače bi bilo seveda, če bi se teh pridevnikov lotevali v zgodovinskorazvojni perspektivi: tedaj bi nas zanimalo predvsem (ali vsaj najprej), kje je izvor označevalca oz. kakšni (verjetno fonetični ali pa jezikovnoekonomični – izogibanje istopomenskim, a površinsko različno izraženim obrazilom) vzroki so povzročili prehod obrazila -iv v -ljiv.

1.4.4.1 Pri pridevnikih na -ljiv Bajec obravnavo, kot vedno, začne z diahronega stališča – dognati skuša, od kod obrazilo prihaja. Tako govori o pridevnikih, ki imajo -lj- že v osnovi, in o pridevnikih na -ljav, pri katerih se kot dvojnice pojavljajo tudi pridevniki z obrazilom -ljiv (če pa teh dvojnic nima izpričanih, jih Bajec vseeno navede, kadar se ne upirajo jezikovnemu čutu).

1.4.4.2 O tem, iz katere besedne vrste so izpeljani pridevniki na -ljiv, ki jih Bajec navaja kot gradivo izglagolskih izpeljank⁵, v paragrafu 27 (Bajec 1952: 20) pravi, da nikakor ni mogoče trditi, »da so vse [...] naravnost iz glagola«, druga možnost je po njegovem izpeljava iz glagolskih samostalnikov in v tem smislu bi bilo te pridevnike pravilneje imeti za izimenske tvorjenke. O pridevnikih, ki pa so neposredno izpeljani iz glagola, pa pravi, da je »težko določiti, iz katere glagolske oblike se delajo«, možnosti so sedanjik (primeri *dremljiv*, *gibljiv*, *osipljiv*, *kapljiv*, *potepljiv*, pa še tu se izraža previdno: »utegnili [bi] biti napravljeni po prezentu«; še *ganljiv*, *premakljiv*, *prevrželjiv*, *usahljiv*, *ustrežljiv*), nedoločnik (*izbrisljiv*, *ukazljiv*, *vedljiv*) in opisni deležnik (*izrekljiv*, *jedljiv*, *pomogljiv*, *prevrgljiv*).

1.4.4.3 Pomensko pridevnike na -ljiv razdeli na več skupin.

1.4.4.3.1 Izpeljanke iz glagola

1.4.4.3.1.1 Prid na -ljiv – Sam v imenski zvezi je D₁ (Bajec ohranja termin pridevniki s tvornim pomenom – kdo dela tisto, kar pravi osnovni glagol: *dremljiv*, *bodljiv*)

1.4.4.3.1.1.1 Bajčevo gradivo⁶: *bedljiv*, *bodljiv*, *brbljiv*, *brižljiv*, *čemerljiv*, *čutljiv*, *dojemljiv*, *domišljiv* 'domišljav, iznajdljiv', *dremljiv*, *drobljiv*, *družljiv*, *dušljiv*, *dvomljiv*, *gabljiv*, *ganljiv*, *gomezljiv*, *gorljiv*, *govorljiv*⁷ 'zgovoren', *grešljiv*, *grozljiv*, *grustljiv*, *hinljiv*, *hlapljiv*, *hlepljiv*, *hotljiv*, *hranljiv* 'varčen'⁸, *hrepeljiv*, *hrustljiv*, *iznajdljiv*, *iztakljiv*, *iztikljiv*, *izumljiv*, *jezljiv*, *jočljiv*, *jokljiv*, *kačljiv*, *kapljiv*, *kljubljiv*, *kočljiv*, *kradljiv*, *krčljiv*, *kremžljiv*, *krhljiv*, *krušljiv*, *kužljiv*, *kvarljiv*, *lepljiv*, *lomljiv*, *mahljiv*, *menljiv*, *minljiv*, *mrvljiv*, *molčljiv*, *motljiv*, *mužljiv* 'muževen', *napadljiv* 'napadalen', *nepočakljiv*, *nestrohljiv*, *nevoščljiv*, *občutljiv*, *objedljiv*, *obotavljiv*, *obrekljiv*, *obupljiv*, *očarljiv*, *odjenljiv*, *odločljiv*, *odnehljiv*, *ogibljiv*, *ogadljiv* 'gnusen', *omagljiv*, *omahljiv*,

⁵ Njegov termin je glagolske izvedenke.

⁶ Primere, izbrane iz Bajčevega gradiva, ki jih navajam kot »Bajčevo gradivo« k posamezni pomenski skupini, med oba pomena delim glede na pomen, kot ga razlaga SSKJ (če je pridevnik v slovar uvrščen, sicer po lastni presoji; Bajec jih namreč navaja vse skupaj kot gradivo, ki sledi metabesedilu in kjer le vmes razlaga težje primere ali pa opozarja na nerešena vprašanja (ta so v glavnem diahrono narave). Če Bajec pomen pridevnika dodatno pojasni, to navajam ob gradivskem primeru.

⁷ SSKJ pomen pridevnika *govorljiv* kvalificira kot redek, kot prvi pomen je naveden trpni.

⁸ SSKJ tega pomena sploh nima.

omamljiv, omrzljiv 'gnusen', opešljiv 'slaboten', opojljiv, oponašljiv 'kdor rad oponaša'⁹, oponosljiv, opotekljiv, opravljiv, oprhljiv, osekljiv, ospiljiv, ošrkljiv 'izbirčen za jed', otemčljiv 'ogaben', otepljiv 'len', otorljiv 'pust, oduren', pačljiv, pajdašljiv, pametljiv, paščljiv, pazljiv, pešljiv, pezdjiv, piščljiv, plašljiv, pobegljiv 'ubežen', podbudljiv, pogovorljiv, pogubljev, pohajkljev, pohotljiv, pohujšljiv, pomagljiv, pomanjkljev, pomirljiv, pomljiv, pomočljiv, pomogljiv, popadljiv, popustljiv, poslužljiv, postranjiv 'ki se po strani drži', postregljiv, postrežljiv, potepljiv, potrpljiv, potratljiv, pozabljiv, poželjiv, poživljiv, prebirljiv, predirljiv, pregrešljiv, premenljiv, premišljiv 'zamišljen, premišljen', prepirljiv, prepričljiv, presenetljiv, presunljiv, prezirljiv, prhljiv, prijenljiv, prikupljiv, prilizljiv, privoščljiv, prizadevljiv, prizanašljiv, prizanesljiv, račljiv, radostljiv, rastljiv, raznašljiva, razveseljiv, razžaljiv, rečljiv 'zgovoren', rodljiv (izpeljanka iz róditi 'skrbeti', torej 'tisti, ki ródi (=skrbi)), sipljiv, skazljiv 'hinavski', skočljiv 'skočen'¹⁰, skrbljiv, skrunljiv, sladljiv, slepljiv, služljiv, smagljiv 'poželjiv', smetljiv, smrdljiv, smrkljiv, snedljiv, sopljiv 'kdor težko sope', sovražljiv 'sovražen, osovražen', splahljiva, spogledljiv, spoštljiv, spravljivo, sprijemljiv, srabljiv, sramljiv, sramotljiv, strežljiv, strsljiv 'plah', sumničljiv, svadljiv, škodljiv, škrtljiv, togotljiv, tohljiv, tolažljiv, trepetljiv, tresljiv¹¹, trpljiv 'potrpežljiv, trpežen', ubogljiv, učljiv 'kdor se rad uči', ujedljiv, ukanljiv, ukazljiv, umrljiv, upljivo (Prisl), urazljiv, usahljiv, ustrežljiv, utrudljiv, vabljiv, varljiv, vedljiv 'radoveden', vedljiv 'vel, len', verljiv 'lahkoveren', vnemljiv, vnetljiv¹², vsiljiv, zabavljiv, zabljiv, zadirljiv, zadovoljiv, zadušljiv, zadresljiv 'čemereren', zajedljiv, zamerljiv, zaničljiv, zapeljiv, zapravljiv, zasedljiv 'zavraten', zasekljiv 'kdor v besedo vpada', zategljiv, zaupljiv, zazljiv 'jeznorit, občutljiv', zazorljiv 'nezaupen', zbadljiv, zdrahljiv, zgovorljiv, zmotljiv, zvedljiv 'radoveden', žaljiv;

1.4.4.3.1.2 Prid na -ljiv – Sam v imenski zvezi je D₋₁ (Bajec ohranja termin pridevniki s trpnim pomenom– tisto, kar pravi osnovni glagol, se dá narediti: *čitljiv, drobljiv*)

1.4.4.3.1.2.1 Bajčevo gradivo: *čitljiv, deljiv, dobljiv, dojmljiv, dokazljiv, določljiv, dopovedljiv, dopustljiv, dosegljiv, doumljiv, dvojljiv, izbrisljiv, izključljiv, izločljiv,*

⁹ Verjetno bi bilo na sodobnem gradivu treba preveriti, če ni današnja pomenska podstava prej 'tak, ki ga kdo lahko oponaša'. Enako velja za primer *oponosljiv*.

¹⁰ V SSKJ sta razlagi za oba pridevnika različni: skočljiv je 'pohoten', skočen pa 'nanašajoč se na skok'.

¹¹ Tvorni pomen si lahko mislimo v zvezi s Sam, ki je č+, npr. *tresljiv človek* – treseč, 'tak, ki se trese'; kadar pa imamo č-, tudi če je ž+, pa je pomen najbrž trpni, npr. *tresljivo drevo* bi bilo 'tako, ki ga kdo/kaj lahko trese'; izjema so morda zveze s Sam, ki pomenijo naravne sile, misliti si je mogoče *tresljiv veter* – 'tak, ki trese'.

¹² Bajec glede *vnemljiv* in *vnetljiv* meni, da gre za zanimivo dvojnico z besedotvornega stališča, saj je *vnetljiv* izpeljan iz trpnega deležnika.

izmakljiv¹³, izmenljiv, izmerljiv, izmišljiv, izobrazljiv, izpeljiv, izplačljiv, izpolnljiv, izrekljiv, izročljiv, izterljiv, izvoljiv, izvršljiv, jedljiv, jezdljiv, kupljiv, merljiv, molzljiv, nadomestljiv, najemljiv, nalezljiv, nategljiv, navzemljiv, nečitljiv¹⁴, nedeljav, nedosegljav, nedoumljav, nedotakljiv, neizbegljiv, neizbrisljav, nepopisljav, nepozabljav, neprekosljav, nepredirljav, nepremakljiv, nepresegljav, nerazrušljiv, neubranljiv, neuganljiv, neugasljiv, nevzgojljav, nezavzemljiv, obračljiv, odložljiv, odpustljiv, odstavljav, ohranljiv, opazljiv, plačljiv, pobolšljiv, počakljiv, podmitljiv, pogrešljiv, ponovljiv, popravljav, porabljav, poslušljiv, posnemljiv, potezljiv, potrošljiv, povračljiv, prebavljav, pregibljav, pregnaljav, premagljiv, presegljav, prevrčljiv, prijemljiv, rabljiv, ranljiv, razdeljav, razdražljiv, razdružljiv, raztegljav, razumljav, rogljav, rubljiv, skrčljiv, sumljiv, taljav, uklanjljiv¹⁵, umljiv, upogljiv, upogibljav, vidljiv, vrtljav, zahodljiv¹⁶, zamrzljiv¹⁷, zamudljiv, zanašljiv¹⁸, zanesljiv, zapomnljav¹⁹, zmagljiv;

1.4.4.3.1.3 Prid na -ljiv – Sam v imenski zvezi je D₁ in D₋₁ (Bajec govori o Prid z obojnim, tj. tvornim in trpnim pomenom hkrati – »kruh je *nasitljiv*, ker nasiti, otrok je *nasitljiv*, ker se dá nasititi« (Bajec 1952: 21)

1.4.4.3.1.3.1 Bajčevo gradivo: *cepljav*, *dražljiv*, *gibljav*, *izpremenljiv*, *nasitljiv*, *negibljav*, *nevzdržljiv*, *okužljiv*, *pridobljav*²⁰, *spotakljiv* in *spotikljiv*²¹, *strašljiv*, *tožljiv* 'kdor rad

¹³ Tu bi utegnil biti pomen obojen.

¹⁴ Zloženke z -ne pomenijo nemožnost (*nepogrešljiv*, *nedotakljiv*); Bajec ugotavlja, da sta si v pomenu možnosti in še bolj nemožnosti »domala enaka sufiksa -ljiv in -en, od tod sila dublet« (Bajec 1952: 18) (*odpustljiv* – *odpusten*), prisotnost dvojnice pa je po Bajcu odvisna od glasovnih zakonov (pravi namreč, da dvojnica »prav gotovo [... je] pri zanikalnih izvedenkah, če se le dado v sklad spraviti z glasovnimi zakoni«; kot primere navaja *nedosegljav* – *nedosežen*, *nedoumljav* – *nedoumən*, *negibljav* – *negibən*, *neizbrisljav* – *neizbrisən*, *nepopisljav* – *nepopisən*, *nepozabljav* – *nepozabən*; Bajec seveda navaja tudi številne druge primere, ki pa smo jih zaradi večje preglednosti navedli kar pod skupini 1. 2. 4. 3. 1. 1 in 1. 2. 4. 3. 1. 2).

¹⁵ SSKJ ima samo *uklonljiv* z edino razlago 'ki se da ukloniti'.

¹⁶ Bajec ima ta primer v zvezi *zahodljiv vrt* v pomenu 'labirint', kar se da razumeti kot 'tak, da v njem kdo zahodi (=zaide)'.
¹⁷ Glede na primer iz Gutsmana, od koder Bajec ima *zamrzljiv* (Pred Bogom je zamrzljiv vsak greh), je treba *zamrzljiv* razumeti kot 'tak, ki ga kdo (=Bog) lahko zamrzne', gre torej za povezovanje s potencialnim D₄ v stavčni pretvorbi tipa *Bog zamrzne greh*.

¹⁸ Primera v SSKJ ni, tako da je vprašanje, ali gre pri Bajcu za dvojnico k *zanesljiv* (potem je pomen 'tak, ki se nanj kdo lahko zanes') ali pa za izpeljanko iz *zanašati se* (se pravi 'tak, ki se zanaša').

¹⁹ SSKJ ima *zapomljiv*.

²⁰ Tu Bajec pravi: »starejši pomen je: 'tisti, ki pridobiva', mlajši: 'kar se dá pridobiti'; ta odmik v pasivnost je od dne do dne bolj opazen« (Bajec 1952: 20).

²¹ Po gradivu, navedenem v SSKJ, je mogoče sklepati, da je pri *spotakljiv* bolj prisoten pomen, ki v stavčni pretvorbi izpostavlja zvezo med glagolskim pomenom in potencialnim D₄ – tudi vse gradivo je navedeno pod razlago 'neprimeren, nespodoben' (*moralno, politično spotakljiv* je 'tak, da se kdo lahko obenj spotika', kar bi bilo v stavčni pretvorbi: *Kdo se spotika ob kaj*), niso pa čisto jasni primeri kot *spotakljiva pesem*, *slika*; *spotakljiva tema / trditev*; zdi se verjetneje, da gre za 'pesem, sliko, temo, trditev, ki zbuja spotiko', torej je spotikljiv 'tak, da se kdo obenj lahko spotakne', vendar pa ni mogoče z gotovostjo zavreči možnosti, da je *spotakljiva pesem* 'taka, ki se spotika ob kaj', enako še *spotakljiva slika*, *spotakljiva trditev*, manj pa najbrž *spotakljiva tema*; pri *spotikljiv* pa imamo v SSKJ tudi razlago 'neprimeren, nespodoben' in primere *spotikljive zgodbe*; *spotikljivo vedenje* / *spotikljivo pravilo*, čeprav se

toži' ali 'kdor se da tožiti', *vtikljiv*, *vzdržljiv*, *zapopadljiv* 'kdor lahko zapopade' ali 'kar se dá zapopasti', *zavidljiv*;

1.4.4.3.2 Izpeljanke iz samostalnika »pomenijo, da beseda vsebuje tisto, kar izraža substantiv, včasih celo v obilici« (Bajec 1952: 21), Bajčevi primeri so tile: *bojazljiv*, *darežljiv*, *dobrotljiv*, *grabežljiv*²², *kljubestljiv*, *kostljiva*, *lažljiv*, *marljiv*, *mesečljiv*, *mudežljiv*, *nadušljiv*, *ogrčljiv* 'ikrast', *otročljiva* 'ki ima dosti otrok'²³, *pijančljiv*, *pomnežljiv*, *porogljiv*, *posmehljiv*, *potrpežljiv*, *prešuštljiv*, *prijateljiv*, *prijaz(n)ljiv*, *prosenčljiv* 'ikrast', *pšenetljiv* 'ikrast'²⁴, *rubadljiv* 'osepničav', *senežljiv* 'zaspan', *sipotljiv*²⁵, *skrbežljiv*, *smradljiv*, *snetljiv*, *sramežljiv*, *strastljiv*, *sum(n)ežljiv*, *tapežljiv*, *trodljiv*, *trpežljiv*, *vedežljiv* 'mnogoveden, radoveden', *zavistljiv*, *zonljivo*.

1.4.5 Ustaviti se moramo še pri Bajčevi obravnavi pridevnikov z obrazilom -en, saj smo že omenili, da jih pri obravnavi pridevnikov na -ljiv (resda mimogrede omenja) kot njihove možne sopomenke. Najširše njihov pomen opiše kot 'možnost'. Tudi pri teh pridevnikih Bajec prepozna tako tvorni kot trpni pomen²⁶, k starejšim predlogom, kateri teh pridevnikov imajo tvorni, kateri trpni pomen²⁷, pa pravi, da je danes razločevanje, kakršnega je predlagal Breznik, že močno zabrisano²⁸, kot izrazito trpne po pomenu navede le vse sestavljenke z ne-.

1.5 *Slovenska slovnica* (1956) Antona Bajca, Rudolfa Kolariča, Mirka Rupla in (neimenovanega) Jakoba Šolarja o pridevnikih na -ljiv spregovori v poglavju *Izpeljava pridevnikov* na strani 129, gre pa le za povzetek bistvene Bajčeve ugotovitve o pomenu teh pridevnikov: da je pomen teh pridevnikov zdaj tvorni, zdaj trpni.

1.6 *Slovenska slovnica* Jožeta Toporišiča²⁹.

---

tudi tu zdi, da je le *spotikljivo pravilo* lahko samo 'tako, da se kdo obenj spotika'; zanimivo je, da primer, ki je sicer okvalificiran kot zastarelo, v SSKJ prinaša tudi možnost tvornega pomena pridevnika *spotikljiv*: *ljudje tu niso spotikljivi 'se ne spotikajo ob kaj, nad čim'*.

²² Bajec kot dvojnico navaja *grabljiv*.

²³ Bajec Prid navaja v besedni zvezi *otročljiva žena*.

²⁴ Kot že omenjeno, veliko Bajčevega gradiva ni knjižnega, temveč je bodisi časovnozvrstno bodisi socialnozvrstno (narečno) zaznamovano.

²⁵ Iz Bajčeve opombe se da sklepati, da je sipotljiv 'tak, ki ima težko sapo'.

²⁶ Pravzaprav so ga prepoznali že starejši jezikoslovci, Bajec navaja Miklošiča in Breznika. Miklošič je tvorni pomen pripisal pridevnikom, ki so izpeljani iz zloženek, Breznik pa pridevnikom, izpeljanim iz dovršnikov (iznedovršniški pridevniki na -en imajo torej po Brezniku trpni pomen) (Bajec 1952: 35).

²⁷ Glej prejšnjo opombo.

²⁸ Vzrok je po Bajcu »izprepletanj[e] glagolske tvorbe s tvorbo iz glagolskih imen«. (Bajec 1952: 35).

Nekoliko niže pravi še, da je prisotnost dvojnice na -ljiv tako rekoč dokaz, da gre za izglagolsko tvorbo.

²⁹ Četrta, prenovljena in razširjena izdaja iz leta 2000.

1.6.1 Jože Toporišič pridevnike na -ljiv obravnava v poglavju o besedotvorju, točneje v *Izpeljavi pridevniških besed*, in sicer na več mestih.

1.6.1.1 Pridevniške izpeljanke iz samostalnikov: obrazilo -ljiv uvršča med tista, ki pomenijo obilnost oz. precejšnjost (*dobrotljiv, milostljiv, snetljiv, strastljiv, gnadljiv*).

1.6.1.2 Pridevniške izpeljanke iz glagolov: zanje po Toporišiču nasploh velja, da jih »pomensko razvezujemo glede na naklon« (Toporišič 2000: 202); uvršča jih med naklonske pridevnike, ki izražajo možnost (*prevedljiv*), voljnost (*ubogljiv*) in nagnjenost k (tu primera z -ljiv ne navaja); kot primere k obrazilu pa navaja še *deljiv, voljiv, zaceljiv, zapeljiv, vseljiv, prevedljiv, ubogljiv, gibljiv, določljiv, dosegljiv, drobljiv, berljiv, topljiv*. Kako drugače jih pomensko ne obravnava, tako tudi nikjer ne omeni, da je pomen obrazila -ljiv lahko določujoč samostalnik, ki v stavčni pretvorbi zapolnjuje mesto ali D₁ ali D₄.³⁰

1.7 Predstavitev pomenov v SSKJ³¹

1.7.1 Prid na -ljiv – Sam v imenski zvezi je D₁ (55)

1.7.1.1 Pomen je razložen s sopomenko (25), pri čemer je modifikacija (lahko) izražena z izbiro sopomenke, tj. z njenim obrazilom; to je lahko prav -ljiv ali pa -av (izraža obilnost oz. precejšnjost (izpeljava iz samostalnika) oz. nagnjenost k (izpeljava iz glagola), Toporišič 2000: 199 in 203) in -(e)n (izraža možnost, Toporišič 2000: 203); kadar je kot sopomenka izbran deležnik na -č,³² ni mogoče trditi, da je modifikacija izražena: *besedljiv* 'gostobeseden, zgovoren', *cepatljiv* 'cepatav', *čutljiv* 'občutljiv', *darljiv* 'radodaren, darežljiv', *domišljiv* 'domišljav', *domišljiv* 'domiseln', *drastljiv* 'dražljiv', *dremljiv* 'dremav', *gabljiv* 'ogaben, gnusen', *ginljiv* 'ganljiv', *glušljiv* 'glušeč, oglušujoč', *gnadljiv* 'spoštovan, cenjen', *gospodljiv* 'gospodovalen', *grabljiv* 'grabežljiv', *hotljiv* 'pohoten', *hrustljiv* 'hrustav', *ihljiv* 'ihtav', *izbegljiv* 'izmikajoč se, negotov', *izbirljiv* 'izbirčen', *izhlapljiv* 'hlapljiv', *izumljiv* 'iznajdljiv, domiseln', *jezičljiv* 'jezičen, jezikav', *kolebljiv* 'omahljiv, obotavljajoč', *krmežljiv* 'krmežljiv', *grizljiv* 'popadljiv'

1.7.1.2 Pomen je razložen s pomensko podstavo (15); glede na to, ali je modifikacija izražena ali ne, je več skupin.

³⁰ Nima pa več starejše terminologije, ki govori o tvornem in trpnem pomenu pridevnikov. Delno je mogoče z delovalniki povezati pomene naklonskih pridevnikov, ki jih omenuje: možnost in voljnost z D₁, nagnjenost k z D₁.

³¹ Za prikaz upoštevam gradivo do črke m, skupno 111 primerov. V oklepajih navajam, koliko je primerov po posameznih skupinah.

³² O pomenu pridevnikov, ki nastajajo iz deležnikov na -č, *Slovenska slovnica* ne pove dosti, le to, da se lahko oddalji od prvotnega pomena glagola (*vroč* ni 'tak, ki vre'), kar pa za našo obravnavo ni posebej uporabno (prim. Toporišič 2000: 202 in 403).

1.7.1.2.1 Modifikacija ni izražena: *drhtljiv 'ki drhti', ganljiv 'ki povzroča ganjenost', gomezljiv 'ki gomazi', grozljiv 'ki vzbuja grozo'*

1.7.1.2.2 Modifikacija je izražena

1.7.1.2.2.1 Voljnostna: *cmerljiv 'ki se (rad) joka', darežljiv 'ki rad daje', družljiv 'ki se (rad) družī', gorljiv 'ki (rad) gori', hlapljiv 'ki (rad) hlapi', izmuzljiv 'ki se (rad) izmuzne', kapljiv 'ki (rad) kaplja', kradljiv 'ki (rad) krade', krčljiv 'ki se (rad) krči', krušljiv 'ki se (rad) kruši'*

1.7.1.2.2.2 Možnostna: *kužljiv 'ki lahko okuži'*

1.7.1.3 Pomen je razložen s pomensko razlago, ki ni pomenska podstava (17)

1.7.1.3.1 Modifikacija je neizražena ali vsaj zakrita, do neke mere jo v nekaterih primerih nakazujejo v razlagi uporabljeni prislovi: *bedljiv 'ki ima rahlo spanje', dušljiv 'ki ovira, otežuje dihanje; ki moreče, neprijetno deluje, vpliva', grabežljiv 'ki si pohlepno prisvaja dobrine', hranljiv 'ki vsebuje snovi, potrebne za rast in obstoj organizma', iznajdljiv 'ki hitro najde ustrezno, domiselno rešitev', kostljiv 'poln kosti', krožljiv 'razpokan v smeri letnic'*

1.7.1.3.2 Modifikacija je izražena: *dobrotljiv 'ki (rad) izkazuje, deli dobrote', izplazljiv 'ki se da potisniti iz ust', lepljiv 'ki ima lepilno lastnost, moč/ki ob dotiku s kako stvarjo ostane na njej/tak, kot bi bil namazan z lepilom'*

1.7.1.4 Pomen je razložen s kombinacijo več zgornjih možnosti (5): *bojazljiv 'ki mu manjka poguma/'ki izraža plahost, neodločnost; boječ', bodljiv 'bodeč/ki (rada) bode', dvorljiv 'ki (rad) dvori/vljuden, prijazen', izginljiv 'ki (rad) izgine/zelo majhen, neznaten', jezljiv 'ki se (rad) jezi, razjezi/ki izraža, kaže nejevoljo, jezo'*

1.7.2 Prid na -ljiv – Sam v imenski zvezi je D₄ oz. D₁. (56)

1.7.2.1 Pomen je razložen s pomensko podstavo (47); modifikacijo je vedno mogoče razumeti kot možnostno (možnost, da kdo s kom/čim kaj počne), v redkih primerih tudi kot načinovno (prim. *berljiv*) ali voljnostno (prim. *crkljiv, drobljiv*) ali pa je ni (prim. *dvomljiv*): *barvljiv 'ki se da barvati', berljiv 'ki se da brati/ki se prijetno bere', branljiv 'ki se da braniti', cedljiv 'ki se da cediti', cenljiv 'ki se da (o)ceniti', cepljiv 'ki se da cepiti/v katerem se lahko doseže cepitev', crkljiv 'ki se (rad) crklja', čitljiv 'ki se da brati', deljiv 'ki se da dedovati', deljiv 'ki se da deliti', dobavljiv 'ki se da dobaviti', dodeljiv 'ki se da dodeliti', dostavljiv 'ki se da dostaviti', dokazljiv 'ki se da dokazati', določljiv 'ki se da določiti', dopovedljiv 'ki se da dopovedati', dosegljiv 'ki se da doseči', dotakljiv 'ki se da dotakniti', doumljiv 'ki se da doumeti', drobljiv 'ki se (rad) drobi', dvigljiv 'ki se da dvigniti', dvomljiv 'ki vzbuja dvom/ki vzbuja dvom, navadno o moralni*

neoporečnosti', gnetljiv 'ki se da gnesti', izberljiv 'ki se da izbrati', izboljšljiv 'ki se da izboljšati', izbrisljiv 'ki se da izbrisati', izgovorljiv 'ki se da izgovoriti', izkoristljiv 'ki se da izkoristiti', izluščljiv 'ki se da izluščiti', izmerljiv 'ki se da izmeriti', izogibljiv 'ki se mu da izogniti', izparljiv 'ki se da izpariti', izpeljav 'ki se da izpeljati', izplačljiv 'ki se da izplačati', izpolnljav 'ki se da izpolniti', izpopolnljav 'ki se da izpopolniti', izrabljiv 'ki se da izrabiti', izračunljiv 'ki se da izračunati', izrekljav 'ki se da izreči, povedati', izsledljiv 'ki se da izslediti, odkriti', iztegljav 'ki se da iztegniti', izterljiv 'ki se da izterjati', iztožljiv 'ki se da iztožiti', izvedljiv 'ki se da izvesti', izvlekljav 'ki se da izvleči', izvoljav 'ki se da izvoliti', kaljav 'ki se da kaliti', kupljiv 'ki se da podkupiti', ločljiv 'ki se da ločiti'

1.7.2.2 Pomen je razložen s sopomenko (5):³³ *dobljav 'dostopen, dosegljav', izmenljiv 'zamenljiv', izvlečljiv 'izvlekljav, izvlečen', izvršljiv 'izpolnljav, izvedljiv'*

1.7.2.3 Pomen je razložen s pomensko razlago, ki ni pomenska podstava (3): *dopadljiv 'ki izraža zadovoljstvo, ponos/ki ugaja', dopustljiv 'ki se (še) dopušča', gledljiv 'ki je prijeten za gledanje'*

1.7.2.4 Pomen je razložen s kombinacijo več zgornjih možnosti (1): *častitljiv 'ki vzbuja spoštovanje zaradi starosti/spoštovan, cenjen'*

---

³³ O pomenu sopomenskih obrazil glej zgoraj pri Prid – Sam v imenski zvezi je D₁.

2 Teoretična izhodišča pomensko-skladenjske analize

2.1 Pomenoslovni vidik

2.1.1 Pomen tvorjenke v slovenskih besedotvornih teorijah

2.1.1.1 Pri pomenski razčlembi pridevnikov na -ljiv me zanima pomenska podstava tvorjenke³⁴, saj se le prek nje lahko čim natančneje približamo pomenu tega obrazila (oz. pomenom; kot je pokazala že Bajčeva analiza, obrazilo -ljiv ni enopomensko, temveč tripomensko). Pomensko podstavo je treba ločiti od drugih terminov, ki se uporabljajo v slovenski besedotvorni teoriji: Jože Toporišič ima besedotvorno in govorno podstavo, Ada Vidovič Muha pa (v besedotvorju) besedotvorno in skladenjsko podstavo, zraven pa je še termin pomenska podstava.

2.1.1.1.1 Jožetu Toporišiču je govorna podstava »besedn[a] zvez[a], ki poimenuje to, kar naj bi pozneje pomenila tvorjenka« (Toporišič 1976: 164). Zmeraj je »besednozvezna skladenjska enota, ne stavčnopovedna, tj. predikacijska, tvorba.« (Toporišič 1980: 142). Zelo jasno je tudi povedano, da je »govorna podstava [...] obenem pomenska podstava bodoče tvorjenke« (prav tam), kar je v poznejši polemiki o besedotvorni teoriji razložil takole: govorna podstava ima »kot besedna zveza [...] svojo skladenjsko zgradbo in [...] tudi nekaj pomeni. V tem smislu [...] je govorna podstava tudi pomenska podstava bodoče tvorjenke.« (Toporišič 1990: 422). V nadaljevanju polemične razprave *Tretjič o besedotvorni teoriji* je sicer zanikal, da bi enačil pojma skladenjska in pomenska podstava, a tega zanikanja ni razložil, marveč je samo še enkrat ponovil, da ima govorna podstava, ki je »besedotvorna skladenjska enota«, svoj pomen (Toporišič 1990: 423). V razpravi *Besedotvorno šolanje* uporabi izraz »pomensk[a] stran[] govorne podstave«, ki ga ločuje od termina slovarski pomen; ta mu pomeni »konkretiziran[o] zasedb[o] zaimenskega dela govorne podstave« (Toporišič 1991: 220). Sklepamo lahko torej, da Toporišiču govorna podstava pomeni abstraktnejšo (pomensko manj določno) obliko slovarskega opisa pomena, to pa pomeni dvoje: za sistemsko besedotvorno teorijo je govorna podstava premalo splošna (premalo sistemizirana)³⁵, za natančno analizo pomena tvorjenke pa preveč splošna.

---

³⁴ Termin uporabi Ada Vidovič Muha v *Slovenskem skladenjskem besedotvorju* (1988).

³⁵ Hkrati pa je tudi v nasprotju s samo idejo sistema besedotvorja, kot je pokazala Ada Vidovič Muha (glej spodaj): sistemsko besedotvorje je namreč vezano na sistem (langue), ne na govor (parole) v jeziku.

2.1.1.1.2 Ada Vidovič Muha je na več mestih utemeljila, zakaj je termin skladijska podstava primernejši in bolj upravičen od Toporišičeve govorne podstave³⁶. Prvič že v *Slovenskem skladijskem besedotvorju*: »[P]retvorbena-tvorbena jezikoslovna metoda [je] vezana na spoznanje o jezikovni sistemskosti (langue), zato skladijska pretvorba tvorjenke ne more biti sestavina govora (parole) – ne more biti njena govorna podstava; tvorbena-pretvorbena besedotvorje je lahko samo sestavina jezikovnega sistema« (Vidovič Muha 1988: 9), pozneje pa še v polemiki o omenjeni monografiji: »[R]javno vključenost v jezikovni sistem (langue) nam omogoča predvidljivost tako slovnične zgradbe skladijske podstave – besedne zveze, iz katere nastaja tvorjenka, kot tudi njene besedne zapolnitve«; v jedru skladijske podstave je vedno beseda, ki je pomensko dovolj posplošena, da je »primerna podstava za obrazilno morfemizacijo«; in ker je »besedotvorje del jezikovnega sistema [in] (v svoji pretvorjeni varianti) skladijska podstavina, [...] jo kot **enota** določa pretvorjena varianta tvorjenke – **skladijska podstava**.« (Vidovič Muha 1991: 103, 104). A. Vidovič Muha opozori tudi na razliko med besedotvornim pomenom in slovarskim (sememskim) pomenom.³⁷ V nadaljevanju poudari, da uvedba termina skladijska podstava ni površinska zamenjava termina govorna podstava, temveč je podkrepljena s »precej različnim razumevanjem besedotvorja«. (prav tam, 104). Za pomensko (ne besedotvorno pomensko) analizo tvorjenk je pomembno še spoznanje, ki ga A. Vidovič Muha zapiše v svojem zadnjem odgovoru na Toporišičevo kritiko njene besedotvorne teorije, v razpravi *Nekaj temeljnih prvin za »besedotvorno šolanje«*, kjer pravi, da se »skladijska podstava tvorjenke [v mnogih primerih] ne prekriva z njenim slovarskim pomenom« (Vidovič Muha 1991a: 319). To je natančneje pojasnila že v starejši razpravi *Zloženke z določujočo sestavino SAM-*, kjer beremo, da »[p]retvorbena opis tvorjenke, SPo, izhaja [...] iz pomena besedotvornih (morfemskih) sestavin tvorjenke, ki mora biti zaradi obrazilne pomenske abstrakcije tudi sam abstrakten [...]. [B]esedotvorni pomen tvorjenke ni nujno v celoti prekriven tudi z njenim slovarskim pomenom, vsekakor pa je z njim vedno vsaj v nadpomenskem razmerju.« (Vidovič Muha 1986: 197). Prav v tej razpravi tudi prvič omeni termin pomenska podstava, in sicer razločevalno glede na skladijsko podstavo (ta je pretvorbena varianta tvorjenke) in slovarski pomen (ta

---

³⁶ Izjema pri tem je le sklapljanje, kjer tudi A. Vidovič Muha govori o govoru (parole) kot izhodišču.

³⁷ Kot odgovor na to je J. Toporišič zapisal prej predstavljene trditve o razmerju med govorno podstavo oz. njeno pomensko stranjo in slovarskim pomenom, kjer pa se, kot rečeno, zdi, da pojem govorne podstave nekako obvisi v zraku: ni dovolj sistemiziran za sistemsko besedotvorno teorijo, hkrati pa preveč splošen za natančno pomensko analizo besede.

pomeni pomenskosestavinsko razčlenitev besed s korenem): pomenska podstava je tista, kjer je izražen »tudi globinski pomen skladenjskopodstavnih členov« (Vidovič Muha 1986: 200). Poudariti je treba, da je v razpravi *Zloženke z določujočo sestavino SAM-* pomenska podstava omenjena le v opombi, temeljiteje pa je razlika med njo, skladenjsko podstavo in slovarskim pomenom opredeljena v monografiji *Slovensko skladenjsko besedotvorje*. Tam A. Vidovič Muha pravi, da skladenjska podstava »izraža lahko le t. i. besedotvorni pomen, ki pa ni nujno vedno 'pomenska vsebina' [...]. Besedotvorni pomen je vezan na pomen tvorjenkinih morfemov, izhajajoč vedno iz nasprotja besedotvorna podstava – obrazilo.« (1988: 10). Drugače je s (predmetno)pomensko vsebino,³⁸ ta je vezana »na ugotavljanje in hierarhiziranje tistih lastnosti, ki so lahko pomenske. Pomenska podstava tvorjenke pa se uporablja zlasti, 1. »kadar je treba izpostaviti pomensko razločevalnost skladenjske podstave« ali pa 2. »kadar je treba izkazati tvorjenost njenih členov«. Bistveno je spoznanje, da »predstavlja pomenska podstava približevanje globinskemu pomenu, ki izraža najvišjo stopnjo pomenske razločevalnosti.« (Vidovič Muha 1988: 10). Za analizo pridevnikov na –ljiv je torej najprimernejše izhodišče pomenska podstava, saj je skladenjska preveč abstraktna³⁹, da bi se z njo lahko približali globinskemu pomenu teh pridevnikov.

2.1.2 Pomen pridevnika v *Slovenskem leksikalnem pomenoslovju* Ade Vidovič Muha

2.1.2.1 Pridevnik spada med eksogene lekseme, kar pomeni, da je »jedro sintagme, identifikacijski člen, zunaj njih samih [...]; pomenske sestavine (semi) so enofunkcijske, leksikalni pomen je strukturiran linearno.« (Vidovič Muha 2000: 63). Eksogeni leksemi znotraj svojega denotativnega pomena ne morejo izkazovati uvrščevalne pomenske sestavine (UPS), to pomeni, da pri njih ne moremo govoriti o klasični UPS⁴⁰, ampak samo o t. i. UPS, ki jo določa »vsakokratni skupek RPS⁴¹, se pravi vsakokratni pomen eksogenega leksema« (Vidovič Muha 2000: 53). Ta t. i. UPS je skladenjska jedrna beseda, ki jo eksogeni leksemi določajo oz. izbirajo glede na to, ali

---

³⁸ To je slovarski pomen, kot je razvidno iz primerov.

³⁹ Taka mora biti, saj je že iz njene strukture mogoče predvideti, kakšna bo iz nje nastala tvorjenka (v smislu besedotvorne podstave in obrazila; skladenjska podstava pač natančno določa, kateri del nje se pretvarja v besedotvorno podstavo, kateri pa v obrazilni morfem).

⁴⁰ UPS je v sintagmi skladenjsko vodilna, sicer pa določana pomenska sestavina, ki pa je ob razločevalnih pomenskih sestavinah (RPS) vsebovana le v endogenih leksemih, to je samostalnikih in glagolih; tam je UPS do določene mere predvidljiva (uvrstitev razlagalnega leksema v neposredno višje, torej pomensko ekstenzivnejše pojmovno polje), njeno razmerje do razlaganega leksema je nadpomensko. (Vidovič Muha 2000: 53)

⁴¹ Razločevalne pomenske sestavine (RPS) so v sintagmi skladenjsko odvisne, sicer pa določujoče pomenske sestavine (Vidovič Muha 2000: 53).

jim je pomensko ustrezna; prava UPS pa to ni, ker v razmerju do eksogenega leksema ni njegova neposredna nadpomenka, torej njegovega denotata ne uvršča »v višje pojmovno in s tem pomensko polje«, s tem pa tudi razločevalnost kot prvina pomenskih sestavin izgublja smisel, saj ni notranjega pomenskega nasprotja. (Vidovič Muha 2000: 63). A. Vidovič Muha zato predlaga izraz povezovalne pomenske sestavine – kot rečeno, si skupek RPS t. i. UPS, torej jedrno besedo v sintagmi, izbira glede na povezljivost, družljivost z njo, ki temelji na določeni skupni temeljni (lahko dodamo: pomenski v smislu pomenske povezljivosti) lastnosti. Če to skušamo ponazoriti z nekaj pridevniki na -ljiv, npr. velja, da se *cmerljiv* sintagmatsko lahko povezuje s samostalnikom, ki ima kategorialno lastnost č+ (*cmerljiv človek, moški, ženska, fant, dekle, otrok*), gotovo pa ne s samostlanikom, ki je ž- (**cmerljivo drevo*); primer *cmerljiva narava* je pač v smislu '(človeški) značaj'; Prid *izračunljiv* pa nasprotno ob sebi dopušča le samostalniki, ki je ne le č-, ampak kar ž-, verjetno pa tudi povezan s takšno ali drugačno razsežnostjo, količinskostjo, npr. *izračunljiv čas* ('količina časa').

2.2 Kategorialne pomenske lastnosti⁴² samostalnika, s katerim Prid na -ljiv tvorijo imensko zvezo

2.2.1 Spol – Jože Toporišič v *Slovenski slovnici* (prim. Toporišič 2000: 266) ugotavlja, da je med tremi spoli, ki jih loči slovenščina, moški proti ženskemu in srednjemu nezaznamovan. Slovenščina loči tudi dva podspola, živost in človeškost.

2.2.1.1 Podspol živost je izražen le v edninskih tožilniku in rodilniku samostalniških besedah moškega spola ter pri osebnih zaimkih (tu tudi v neednini). Samostalniki živo+ pomenijo

(a) »človeka ali žival, sploh bitje oz. bitjeliko (npr. *bogove, škrate, duhove, angele, hudiča*)« (Toporišič 2000: 266),

---

⁴² Jerica Snoj termin kategorialne pomenske lastnosti uporablja samo za slovarske kategorialne lastnosti besednih vrst, ne pa tudi za skladenjske kategorialne lastnosti, kar tudi utemelji: »Od skladenjskih (sintagmatskih) kategorialnih lastnosti se slovarske kategorialne lastnosti ločijo po tem, da obstoje v slovarskem pomenu – so sestavina slovarskega pomena – neodvisno od besedila, čeprav relevantne tudi v besedilu.« (Snoj 2004: 79; pri tem se opira na spoznanja v *Slovenskem leksikalnem pomenoslovju* Ade Vidovič Muha, ki ga navaja kot referenco). Kategorialne lastnosti se tako ločujejo na pomenske oz. slovarske in skladenjske (sintagmatske) oz. slovnične (prim. Snoj 2004: 79, 80). Takšno terminološko ločevanje se mi zdi smiselno, zato ga uporabljam tudi sam, pri samostalniški besedi tako kot kategorialne pomenske lastnosti obravnavam oz. podrobneje predstavim spol s podspoloma in števnost (sklanjatev je lahko pojmovana kot implicirana v lastnosti spola, oseba pa za analizo imenskih zvez s Prid na -ljiv najbrž ni relevantna), ne pa tudi števila (kot specializirane slovnične oblike za izražanje števnosti) in sklona.

(b) poimenovanja vin (*piti vipavca*), vozil (*voziti forda*), društev (*premagati Hajduka*), planetov (*srečati Marsa/Mars*), bolezni (*imeti raka*), naprav (*v hlod zabiti norca*, *potegniti za petelina*), ki so enakoglasna z bitji (prim. Toporišič 2000: 266 in 277), in deloma

(c) »živo preneseno (metonimično) rabo prvotno neživega: *Tega klinca/prdca bo že izučilo; igrati asa, pika*« (Toporišič 2000: 266, 267); sem gredo verjetno tudi Toporišičeva poimenovanja za »razno: *imeti zdravega duha*« (Toporišič 2000: 277); značilnost živega ima še

(č) »vse s slovnično značilnostjo človeškega: *A je vprašal B-ja*« (Toporišič 2000: 267).

2.2.1.2 Podspol človeškost se nanaša na človeka in na vse človekoliko oz. »na vse, kar govori in sebe imenuje *jaz* (in je tako lahko od drugega ogovorjeno s *ti*)« (Toporišič 2000: 267). V zvezi s podspolom človeškosti je zanimivo opozorilo Jerice Snoj, vezano na spoznanje o hierarhično nižji uvrščenosti kategorialne lastnosti človeško od kategorialne lastnosti števno, kar onemogoča normalno uresničitev KPS č+ pri skupnih imenih, ki se nanašajo na skupine oseb (*dijaštvo, vojaštvo, aristokracija, otročad*); vreden premisleka je predlog omenjene jezikoslovke, da bi »primere s slovarskim pomenom tipa 'skupina oseb' označili kot posredno vsebujoče KPS človeško+ («posredno» zaradi tega, ker gre za skupino oseb, ne katero koli skupino).« (Snoj 2004: 84).

2.2.2 Števnost

2.2.2.1 V Toporišičevi *Slovenski slovnici* (prim. 2000: 275) je števnost omenjena v zvezi z vrstami samostalniških besed, točneje občnimi imeni: »Občna imena delimo po pomenu na števna in neštevna, npr. *potok – lepota, železo, grmovje* (pojmovna⁴³, snovna, skupna).« (Toporišič 2000: 275). Razlika med obojimi je najeksplicitnejša v množini, saj pri števni imenih pomeni 'več kot dva', pri neštevni pa 'več kot dve vrsti česa'; števna raba izhodiščno neštevnega je mogoča še po (sinekdohalnem) prenosu, Toporišič navaja primer *tri železa* 'trije kosi železa'.

2.2.2.2 V *Slovenskem leksikalnem pomenoslovju* Ada Vidovič Muha (prim. 2000: 33) kot v slovnicaх uveljavljeno spoznanje navaja, da »je brez oznake števnosti (neštevna) snovnost – snovni samostalniki, npr. *vino, moka*, pojmovnost – pojmovni samostalniki, npr. *mladost, veselje*, in kot kategorialna modifikacijska pomenska sestavina skupno,

---

⁴³ Ponekod rabi poimenovanje abstraktna, prim. »Esej o slovenskih besednih vrstah (2003: 60), »Samostalniška beseda« (2003: 212). V kazalu k *Oblikoslovnim razpravam* pa ima miselno ime.

npr. *vejevje, srnjad* – obrazilna (besedotvorna) modifikacija jedra tip *veliko (srn) – (srn)-jad*.« (Vidovič Muha 2000: 33). Eksplicitno opozarja, da pridobitev števnosti lahko pomeni spremembo pomena, in kot primer navaja pomenski prehod samostalnika, ki pomeni lastnost, v samostalnik, ki pomeni nosilca lastnosti (*občudovati naravne lepote*).

2.2.2.3 Posebej natančno je števnost predstavila Jerica Snoj v *Tipologiji slovarske večpomenskosti slovenskih samostalnikov* (prim. 2004: 81-83). Števnost opredeli kot odvisno od načina kolikostnega določanja s samostalnikom imenovane predmetnosti: »[č]e je denotat povezan z zunajjezikovno danostjo, ki se kolikostno določa s štetjem, se to v slovarskem pomenu kaže v KPS šteвно+, če pa se kolikostno določa s tehtanjem ali kakšnim drugim merjenjem (abstraktni pomeni), se to kaže v KPS šteвно-.« (Snoj 2004: 82). Navaja tudi spoznanje iz angleškega jezikoslovja (David Crystal), da je denotat slovarskega pomena s kategorialno pomensko sestavino šteвно+ vezan na ločljivo zunajjezikovno danost, njeno imenovanje je tako pridržano slovničnemu spolu ednine, dvojina in množina pa pomenita podvojitvev oz. pomnožitvev;⁴⁴ izjema so samomnožinski samostalniki, ker je pri njih pač povezava med KPS šteвно+ in ednino onemogočena. Denotat slovarskega pomena s kategorialno pomensko sestavino šteвно- pa je vezan na (a) neločljivo zunajjezikovno danost (abstraktna predmetnost, npr. *žalost*), ali na (b) zunajjezikovno danost iz kontinuuma neločljivih delcev (snov, npr. *voda*), (c) ali na zunajjezikovno danost, »ki nastopa kot skupnost neindividualiziranih, medsebojno povezanih enakih enot (skupno, npr. *listje, pohištvo*).« (Snoj 2004: 83).⁴⁵ O množinski rabi neštevni samostalnikov upošteva spoznanji Toporišiča in Ade Vidovič Muha, da ta ne more pomeniti pomnožitve posamičnega, temveč dobi druge pomene – »pri imenih snovi 'vrste snovi', pri imenih lastnosti 'nosilec lastnosti'« (Snoj 2004: 83).

2.2.2.4 Znotraj kategorije števnosti se izrisuje še ena lastnost zunajjezikovne danosti, namreč njena konkretnost/abstraktnost.

2.2.2.4.1 Ločevanje med konkretnim in abstraktnim v slovenskem jezikoslovju ni povsem dognano. Iz zgoraj predstavljenih obravnav števnosti je razvidno, da je neproblematična abstraktnost pojmovnih samostalnikov/imen⁴⁶, na katere najbrž misli

---

⁴⁴ Gre pravzaprav za spoznanje, ki je prisotno že pri Toporišiču, ko govori o različnosti pomena v množini števnih in neštevni samostalnikov: tudi njemu množina števnih pomeni pomnožitev enega (prim. 2. 2. 2. 1.).

⁴⁵ Ne gre toliko za novo spoznanje kot za glede na vrsto denotata eksplicitnejšo določitev v slovenskem jezikoslovju že uvejavljenih terminov pojmovno/abstraktno, snovno in skupno ime.

⁴⁶ Kot opozarjam v op. 79, Jože Toporišič ponekod sopomensko rabi termina pojmovno in abstraktno ime.

tudi Jerica Snoj, ko v zvezi s KPS števno- govori o kolikostnem določanju z merjenjem, ki ni ne štetje ne tehtanje, značilno pa naj bi bilo za abstraktne pomene. Opozoriti velja na spoznanje iz *Slovenskega leksikalnega pomenoslovja* v zvezi z denotativnim pomenom: »kot sestavina besedila se leksem [...] lahko nanaša na posamezni denotat, v okviru jezikovnega sistema pa je njegov denotat vedno od posameznega odtrgan, vezan na izražanje abstrakcije skupine istovrstnih denotatov.« (Vidovič Muha 2000: 45).

2.2.2.4.2 Ločevanje med konkretnim in abstraktnim je ostreje zarisano v *Hrvatski gramatiki* (prim. Barić idr. 1997: 100, 101), kjer je merilo za določanje, kaj je konkretno in kaj abstraktno, človekov dotik oz. potencialna otipljivost zunajjezikovne danosti oz. denotata, ki ga leksem poimenuje.

2.2.2.4.2.1 Konkretni samostalniki (*stvarne/konkretne imenice*) pomenijo, kar je otipljivo – bitja in predmete (*sin, miš, hiša, zrno*) – ali potencialno otipljivo, čeprav ne na dosegu roke (»Stvarne su imenice in nazivi za bića ili stvari kojih nema ili koji su tako daleko da ih ne možemo osjetiti opipom, ali koji se zamišljaju kao da postoje ili kao da su nam nadohvat ruke«, Barić idr. 1997: 100; *vampir, vila, angel; mesec, sonce, zvezda*).

2.2.2.4.2.2 Abstraktni samostalniki (*nestvarne/mislene/apstraktne imenice*) pomenijo nekaj neotipljivega – lastnosti (*hitrost, dobrota, urejenost*), občutke/ občutja/čustva (*bolečina, žalost*), stanja (*sreča, sanje*), fizične in duhovne zmožnosti (*zdravje, um, sluh*), dejanja, naravne in družbene pojave (*zora, suša, zvok, nevihta, leto; umetnost, stranka, davek, jezik, pojem, prostor*).

Avtorji hrvaške slovnice sicer dodajajo, da meja med konkretnimi in abstraktnimi samostalniki ni strogo določena, tako da je nekatere samostalnike mogoče uvrščati tako v eno kot v drugo skupino; to naj bi veljalo npr. za organizirane skupine (*narod, pleme, država, društvo*), ki lahko veljajo za konkretne samostalnike, ker so posamezni »sestavni« deli otipljivi, lahko pa za abstraktne, ker denotat (skupnost več enot) ni otipljiv (čeprav posamezne enote so).

2.2.2.4.3 Podobno ločevanje kot v hrvaškem jezikoslovju je prisotno v nemški slovnici iz zbirke Duden.

2.2.2.4.3.1 Konkretni samostalniki so tisti, ki označujejo nekaj predmetnega. Kot primeri so navedeni *človek, moški, ženska, otrok, riba, vesolje, cvetlica, vrtnica, miza, okno, avto, gozd, voda, Frankfurt, Karl May, Titanik*.

2.2.2.4.3.2 Abstraktni samostalniki so tisti, ki označujejo nekaj nepredmetnega, npr. nekaj miselnega. Naštete so tele pomenske skupine: človeške predstave (*duh, duša*),

dejanja (*udarec, met, rez, bojkot*), procese/pojave (*življenje, umiranje, plavanje, spanec, potovanje*), stanja (*mir, mirnost, strah, ljubezen, starost*), lastnosti (*dostojanstvo/čast, razum, poštenje, bolezen, neumnost, dolžin*), razmerja ali odnose (*zakon, prijateljstvo, bližina, razlika*), znanosti, umetnosti (*biologija, matematika, glasba, slikarstvo*), merne in časovne pojme (*meter, watt, gram, leto, ura, maj*).

3 O gradivu

V analitičnem delu diplomske naloge razčlenjujem celoten izpis pridevnikov z obrazilom -ljiv iz *SSKJ*, skupaj 759 pridevnikov.

V prvem razdelku so zbrane imenske zveze, ki jih Prid na -ljiv tvorijo s Sam, ki v stavčni pretvorbi zasedajo mesto D₁ – takšnih pridevnikov je v *SSKJ* 310 –, v drugem pa imenske zveze, ki jih Prid na -ljiv tvorijo s Sam, ki v stavčni pretvorbi zasedajo mesto D₄ oz. D₁₋ – takšnih je v *SSKJ* 449. V obravnavo ne vključujem avtomatiziranih imenskih zvez, v katerih ima Prid vrstni pomen (tip *gibljivi akcent, lepljiva kadulja*).

Gradivo navajam tako, da najprej stoji Prid v slovničnonezaznamovani obliki (m. sp., ed.), za dvopičjem pa so naštetih samostalniki, s katerimi (po gradivu v *SSKJ*) tvori imensko zvezo. Ob vsaki pomenski skupini glagolov je v oklepaju navedeno število pridevnikov, ki so iz tovrstnih glagolov izpeljani.

4 Analitični del

4.1 Metoda dela in analitični pristop

Ker osnovna pomenska delitev obravnavanih Prid temelji na vezljivostnih lastnostih glagolov, ki jih imajo ti pridevniki v skladijski podstavi (število obveznih vezljivostnih mest, ki jih podstavni glagol odpira), pri analizi upoštevam tudi ugotovitve Andreje Žele (2001) oz. njeno delitev glagolov na pomenske skupine. Pomen pridevnika v imenski zvezi oz. njegova povezljivost z določeno skupino samostalnikov je namreč odvisna od pomena glagola, iz katerega je izpeljan (tako se npr. z glagoli duševnega delovanja povezujejo Sam č+).

Pri analizi besednih (imenskih) zvez, v katere vstopajo obravnavani pridevniki, sicer kot prvo delitveno merilo upoštevam KPS samostalnikov, ki jih določajo, zlasti konkretno/abstraktno, živo+/živo-, človeško+/človeško-.

Upoštevanje kategorije človeškosti se zdi smiselno zaradi pridevnikov, ki tvorijo imensko zvezo zgolj s Sam č+ (npr. že omenjeni glagoli duševnega delovanja, še določeni glagoli lastnosti – *ustrahiti se*, tudi zveze z glagolskimi primitivi tipa *imeti milost/sram/strast*, *biti strah* –, nekateri glagoli upravljanja – *varčevati*, *zapravljati* –, čustvenih odnosov – *zaupati*) ali poleg tega še s Sam, ki sicer označujejo konkretno+/č-, a po metonimiji pridobijo lastnost č+ (*obrekljiv človek* → *obrekljivi jeziki*) – podobno se Sam živo+ v imenski zvezi povezujejo s Prid iz glagolov, ki pomenijo dejanja/lastnosti/stanja, ki jih je mogoče pripisati le živemu, kar utemeljuje upoštevanje te kategorije; ne gre torej za kriterij količine gradiva, temveč za izrazito pomenski kriterij, ki pa ni posledica antropocentrizma, ampak podstavnih glagolov, ki so vezani na človeško/živo delovanje.

Kjer je izhodišče pomena pri Sam č- ali Sam ž-, najprej navajam ta Sam, nato pa s puščico (→) nakazujem prehod (največkrat gre za metonimijo) k Sam č+.

4.2 Prid na -ljiv – Sam v imenski zvezi je D₁

4.2.1 Pridevnik na -ljiv se razvršča ob samostalnik, ki je določen kot človeško+ (*človek*), lahko gre še za pomensko ožjenje samostalnika po spolu (*moški/ženska*), starosti (*fant/dekle; otroci*), glede na stanje (*bolnik*), poklic (*trgovec*), dejavnost (*tat*), družbeni položaj (*cesar*), razmerje do drugih ljudi (*sodelavec/mati*), lastnost (*idealist*). Kot ob samostalnik človeško+ se ti pridevniki razvrščajo tudi ob posebljene pojme. Podstavnih glagolov pridevnika je več vrst.

4.2.1.1 Glagoli, ki pomenijo lastnost ali spretnost (11)

dobrotljiv: človek

gnadljiv: cesar, gospod

milostljiv: vladar, usoda

nepotrpežljiv: človek, ženska, bolnik

nesramežljiv: dekle

nestrpljiv: človek

neustrašljiv: človek, junak

premilostljiv: človek, gospodar

strahopetljiv: fant

strahopezdljiv: čuvaj

strastljiv: ženska, lovec

4.2.1.2 Glagoli govorjenja, razumevanja, mišljenja (duševno delovanje) (7) – poudarjene so lahko pomenske sestavine

(a) oddajanja informacije:

besedljiv: trgovec, žena

jezičljiv: ženska

(b) sprejemanja informacije,

zvedljiv: ljudje, raziskovalec

(c) mišljenja

pomljiv: fant

(č) vplivanja na naslovnika:

ukazljiv: človek

(d) zmožnosti lastitve informacije:

zamolčljiv: človek

4.2.1.3 Glagoli delovanja, katerega predmet je namenjen (usmerjen na) (drugemu/-ga) človeškemu/-ga prejemniku/-a – glagoli spreminjanja/povzročanja stanja (človeškega prejemnika) (6)

darežljiv: žena, jesen

darljiv: sreča

kradljiv: človek

neustrežljiv: prodajalka

postrežljiv: natakar, kuharica

ugodljiv: ženska

4.2.1.4 Glagoli sonahajanja/sopojavljanja (6)

družljiv: otrok

nepočakljiv: upniki

neprilagodljiv: človek, otrok, učenec

neučakljiv: voznik

pomagljiv: sodelavec

spozabljiv: moški

4.2.1.5 Glagoli ravnanja/upravljanja s čim – glagoli povzročanja stanja (prizadetega (neživega)⁴⁷ predmeta) (3)

izbirljiv: otrok

varčljiv: človek

zapravljiv: rod, ženske

4.2.1.6 Glagoli (načina) obstajanja/premikanja (2)

mudljiv: ženska, pomlad

skočljiv: moški

4.2.1.7 Glagoli spreminjanja/ohranjanja lastnosti/stanja (2)

neiznajdljiv: fant

nepoboljšljiv: hudodelec, tat, učenci, lažnivec, idealist

udržljiv: fant, ženska

4.2.1.8 Glagoli čustvenih odnosov (2)

prezaupljiv: dekle, mati

zamerljiv: človek

---

⁴⁷ Prizadeto z dejanjem, ki ga izraža podstavni glagol Prid, ni č+, temveč ž-, npr. *varčljiv človek* je Človek, ki varčuje denar/materialne dobrine – drugače kot v prejšnji skupini *kradljiv človek* – Človek, ki krade denar/materialne dobrine drugemu človeku, kjer je v stavčni pretvorbi Sam ž- razmerni predmet, ne prizadeto z dejanjem.

4.2.1.9 Glagoli telesnega stanja (1)

dremljiv: otroci

4.2.2 Pridevnik se razvršča ob samostalnik, ki je določen kot živo+, poleg poimenovanj za ljudi gre torej še za poimenovanja živali. Za posebitev sicer neživega in za razvrstitev ob živo+ brez človeško+ je le po en primer. Podstavnih glagolov je več vrst.

4.2.2.1 Glagoli ravnanja s poudarjeno pomensko sestavino premikanja (3)

popadljiv: človek, konj, pes

spopadljiv: človek, pes

stikljiv/iztikljiv: otrok, pes

4.2.2.2 Glagoli povzročanja/spreminjanja lastnosti/stanja (2)

grizljiv: človek, konj, pes

ugrizljiv: čovek, pes

4.2.2.3 Glagoli, ki pomenijo lastnost (2)

marljiv: človek, učenec, čebela

šatljiv: konj

4.2.2.4 Glagoli (načina) premikanja (1)

gomezljiv: mravlje, zona

4.2.3 Pridevnik se razvršča ob samostalnik č+ in ob konkretne samostalnike, ki pomenijo del telesa; dva primera sta s še dodatno razvrstitvijo ob ž+/č-. Pri samostalnikih, ki pomenijo del telesa, so v imenski zvezi poudarjeni funkcionalnost (*grabljive roke*, tudi v prenesenem pomenu: *stikljive oči*), način obstajanja – nestatičnost (*krmežljive oči*), nepritrjenost (*neubogljivi lasje*) –, duhovna vsebina (pri prenesenih pomenih: *nevoščljiv obraz*), inherentna lastnost (ne npr. relativna kot lepota) (*umrljivo telo*). Kadar je osnovni pomen podstavnega glagola fizična dejavnost, je izhodišče pomena pri Sam č-/del telesa, šele potem je metonimično prenesen na Sam č+; kadar pa podstavn glagol pomeni (izrazito) duhovne lastnosti (oz. duhovno delovanje, ki pogosto implicira zavestno odločitev oz. je njegova posledica), je izhodišče pomena Prid pri Sam č+, nato je metonimično prenesen na Sam č-/del telesa (prim. *neubogljivi lasje*). Smer prenosa, kot rečeno, nakazuje puščica (→). Podstavn glagoli so večvrstni.

4.2.3.1 Glagoli ravnanja/upravljanja s čim (2)

grabežljiv: roke → ženska⁴⁸

grabljiv: roke → človek, zver

4.2.3.2 glagoli čustvenih odnosov (2)

obrekljiv: jeziki → človek⁴⁹

opravljiv: jeziki → ženska

4.2.3.3 Glagoli povzročanja nastajanja česa (1)

izumljiv: glava → človek

4.2.3.4 Glagoli (načina) premikanja (tudi delov telesa) (1)

krmežljiv: oči → ženska

4.2.3.5 glagoli sonahajanja/sopojavljanja (1)

neubogljiv: otrok, učenec → lasje

4.2.3.6 glagoli duševnega nagnjenja s poudarjeno namenjenostjo (usmerjenostjo) predmeta dejanja (1)

nevoščljiv: človek → obraz

4.2.3.7 glagoli ravnanja s poudarjeno pomensko sestavino premikanja (1)

*stakljiv/iztakljiv: otrok, vrabci, oči*⁵⁰

4.2.3.8 glagoli osnovnih življenjskih procesov in dejavnosti (1)

umrljiv: telo → človek

4.2.4 Prid se razvršča samo ob konkretne samostalnike, ki pomenijo del telesa. V imenski zvezi so poudarjene nestatičnost/zmožnost premikanja (*drhtljive roke*), inherentne lastnosti (ne relativne kot npr. moč, tip *krepe mišice*) (*krčljive mišice*, *raztezljiv želodec*, *piskljiv glas*), odzivnost na dražljaje (*čutljiva koža*), zunanje pojavnosti (*priskutljiv obraz*). Podstavni glagoli so več vrst.

4.2.4.1 Glagoli (načina) premikanja (tudi delov telesa) (4)

drhtljiv: roke, glas

izplazljiv: jezik

---

⁴⁸ Verjetno je izhodišče pomena pri konkretnem Sam ž-, ki pomeni del telesa, ki more opravljati dejavnost 'grabljenja (k sebi)'. Od tod je pomen metonimično prenesen na človeka kot vrsto živega bitja oz. na živo v primeru *grabljiva zver*.

⁴⁹ Izhodišče pomena je Sam k+/ž-/del telesa+, s katerim človek opravlja dejanje: *obrekljivi jeziki* – *obrekovanje* kot *govorjenje*, tj. 'slabo/slabonamerno govorjenje o kom'; od tod se metonimično prenese na Sam č+ kot njegova duhovna lastnost, ne spretnost oz. zmožnost.

⁵⁰ Pri primerih *stakljivi otroci*, *stakljivi vrabci* – *stakljive oči* ni mogoče vzpostaviti razmerja izhodiščni pomen – preneseni pomen, saj gre tako pri Sam č+/ž+ kot pri Sam ž-/del telesa za s prenosom pridobljeni pomen. Izhodiščni pomen je namreč fizično delovanje, ki pomeni 'premikanje, prestavljanje česa', izhodiščna imenska zveza bi bila tako npr. *stikljive roke*, a je v *SSKJ* med gradivom ni.

krčljiv: mišice, stene žil, lovke

raztezljiv: želodec

4.2.4.2 glagoli čutenja (1)

čutljiv: koža, srce

4.2.4.3 glagoli osnovnih življenjskih procesov in dejavnosti (1)

piskljiv: glas

4.2.4.4 glagoli vplivanja/učinkovanja (1)

priskutljiv: obraz

4.2.5 Pridevnik se razvršča ob Sam človeško+ ali človeško-/živo+ in konkretne samostalnike

4.2.5.1 En primer je razvrstitve ob Sam č+, ob k+, ki pomeni del telesa, in ob drug Sam k+. Podstavni glagol je glagol čutenja – pomensko izhodišče je fizično čutenje, razvrstitev ob Sam č+ je posledica metonimičnega prenosa z dela na celoto in verjetno še širitve pomena na (tudi) duhovno občutljivost.⁵¹

neobčutljiv: rastline, prsti, koža → človek

4.2.5.2 Dva primera sta razvrstitve ob Sam ž+/č- in ob Sam k+

4.2.5.2.1 Sam k+ pomeni del telesa (katerega koli) Sam ž+. Podstavni glagol je glagol lastnosti:

kostljiv: ribe, meso

4.2.5.2.2 Sam č-/ž+ in Sam k+ nista pomensko povezana, podstavni glagol je glagol povzročanja stanja:

bodljiv: krava, zeli, žica

4.2.5.3 Pridevniki, ki se razvrščajo ob Sam č+ in z njim nepovezane konkretne samostalnike, imajo za podstavni glagol:

4.2.5.3.1 glagole, ki pomenijo spremembo lastnosti/stanja ali pa ohranjanje lastnosti/stanja (3):⁵²

nezvenljiv: cvet → slava

odjenljiv: sneg → človek

zdržljiv: cvetje, avtomobil; zdržljiv: športnik, delavec, človek

---

⁵¹ Zato skupaj uvrščam Sam č-/del telesa kot Sam, kjer Prid v imenski zvezi ohranja osnovni pomen svojega podstavnega Glag. Pri primeru *neobčutljiv človek* pa bi bilo vrsto občutljivosti (fizično ali duhovno) mogoče določiti le, če bi bilo zraven tudi dopolnilo, npr. *na mraz/moralno neobčutljiv človek*.

⁵² Pri Prid *nezvenljiv* je izhodišče pomena gotovo vezano na fizični proces zvenevanja in torej na rastlinski svet, bolj problematičen pa je, kar se tiče določanja izhodišča, Prid *zdržljiv*; med primere zato ne postavljam puščice, temveč pomena 'fizične zdržljivosti' in 'duhovne zdržljivosti' ločujem s podpičjem.

4.2.5.3.2 glagole sonahajanja/sopojavljanja (1)

*ubogljiv: otrok → avtomobil*⁵³

4.2.6 Pridevnik se razvršča ob Sam č+, poleg tega pa tudi ob abstraktne samostalnice, ki pomenijo stanje (*spanje*), dejanje/rezultat dejanja (*govorjenje/korak, pogled*), lastnost (*prizadevnost*), občutek/občutje/čustvo (*bolečina, skrb*), duhovno dejavnost/rezultat duhovne dejavnosti (*načela, misli*), družbeni pojav (*odnosi*), naravni pojav (*ton govora*), fizično zmožnost (*glas*). V sedmih primerih se pridevnik razvršča samo ob abstraktne samostalnice naštetih pomenov, vendar si lahko mislimo tudi imenske zveze s Sam č+. Trije primeri so, kjer so izpričane imenske zveze s Sam č+, Sam č-/ž+ in Sam a+, trije pa, kjer sta samo imenski zvezi s Sam č-/ž+ in Sam a+ – pri teh treh prav tako ne bi presenetila imenska zveza tudi s Sam č+. Pomensko izhodišče je verjetno Sam č+ kot nosilec lastnosti, ki se izraža tudi ob dejanju, ki ga označuje Sam a+ – gre za hkratnost dveh dejanj oz. sopojavljanje stalne lastnosti ob izvrševanju dejanja: *nespoštljiv fant* je 'fant, ki ne spoštuje', *nespoštljiva kritika* pa je 'kritika, ki ne spoštuje', kar pa pomeni: 'tisti, ki kritizira, ne spoštuje', tj. 'kdo kritizira in (ob tem) ne spoštuje'. Pri navajanju gradiva torej puščica (→) nakazuje smer od izvora pomena, tj. nosilca lastnosti, k dejanju nosilca te lastnosti, ob katerem se izrazi tudi ta lastnost. Delitev na skupine upošteva podstavne glagole Prid.

4.2.6.1 Glagoli čustvenih odnosov (18)

nasmehljiv: človek → zanimanje

nasmešljiv: človek → pogled, začudenje

nespoštljiv: fant → odnos, beseda, kritika

nezaupljiv: človek → pogled

nežaljiv: človek → vprašanja, dovtip, humor

norčljiv: človek → smeh

obregljiv: človek → besede

podsmehljiv: človek → glas, pogled

porogljiv: človek → glas, izraz obraza, nasmeh, prizvok pripomb, besede

posmehljiv: človek → izraz na obrazu, nasmeh, opazke, besede

posmešljiv: človek → pogled, izrazi

prezirljiv: glas, pogled, besede, vedenje

---

⁵³ Izhodišče pomena je pri Sam č+, ker gre izhodiščno za izrazito duhovno lastnost, ki je nato metaforično prenesena na Sam ž-.

samodopadljiv: človek → govorjenje, misel

zafirkljiv: človek → pogled, besede

zadirčljiv: človek → glas

zadirljiv: človek → glas

zajedljiv: človek → smeh, besede

žaljav: človek → vedenje, izraz

4.2.6.2 Glagoli, ki pomenijo spremembo lastnosti/stanja ali pa ohranjanje lastnosti/stanja, odvisno od osnovnega pomena (*odnehati:paziti*) in nikalnice v podstavi (*ne odnehati: ne paziti*) (18)

(a) sprememba lastnosti/stanja

nepazljiv: poslušalec, učenec → branje, ravnanje z orožjem

omahljav: človek → značaj, koraki

ostrajljiv: besede

popustljiv: mati, učitelj → značaj, stališče

plašljiv: konj, otrok, ženska → pogled

prijenljiv: človek, vlada → rešitve, govor

strašljiv: fant → zunanost

ustrežljiv: natak, ženska → kretnje

utrudljiv: človek, organizem → hoja, poklic, pot, polemika, enoličnost

vznemirljav: človek → umetniško delo, odkritje, vprašanje, položaj na bojišču, novice

zamamljav: ženska → besede, vonj

zmrazljiv: žabe → vreme

(b) ohranjanje lastnosti /stanja

neodnehljiv: dekle → prizadevanje, skrbi

neomahljav: človek → zaupanje, sklep

nepopustljiv: vzgojitelj, človek → nasprotovanje, prizadevnost, vnema, bolečina, skrb, načela, stališča

neutihljiv: smeh, stokanje ranjencev, graja, petje

neutrudljiv: fantje, učitelj → delo, vnema, misli

skrbljiv: gospodinja, starši → pogled

4.2.6.3 Glagoli lastnosti (9)

bojazljiv: čuvaj, žival → korak, pogled

kolebljav: otrok → samozavest

nestrpljav: politiki → odnosi

nezmotljiv: človek, učitelj, strelec → čut, spomin

obotavljiv: človek → vedenje, trkanje, odgovor

potrpežljiv: bolnik, potniki, zdravnik, mati, gospodinja → čakanje, delo vzgojiteljev, prebiranje, poslušanje

sramežljiv: fant, otrok → nasmeh, pogled, čustvo

strpljiv: človek, gostje → čakanje

zmrdljiv: fant → izraz na obrazu

4.2.6.4 Glagoli govorenja, razumevanja, mišljenja (duševno delovanje) (9) –
poudarjene so pomenske sestavine

(a) oddajanja informacije:

namigljiv: ljudje → govorjenje

prepirljiv: človek, ženska → ton govora

šaljiv: človek → beseda, pripomba, govorjenje, prizor, časopis, pošta, igra, pisma, stran pogovora

(b) vplivanja na naslovnika:

prepričljiv: govornik, vprašani, zmagovalec → govor, odgovor, umetnikova p. igra, dokaz, uspehi, zmaga

spodbudljiv: glas, besede

togotljiv: človek → kričanje, vedenje, govor

zabavljiv: človek → izraz v očeh

zapovedljiv: človek → glas

žolčljiv: človek, pisec kritike → videz človeka, ton polemike, besede, ironija

4.2.6.5 Glagoli ravnanja s kom/čim (8)

gospodljiv: pogled

neprizanesljiv: nasprotnik, učitelj → boj, kritika

neškodljiv: človek, živali → snovi, šala, vpliv, pojavi

nevsiljiv: človek → vzgojne metode, reklama, vonj cvetja, vzorec, barva, glasba

prevsiljiv: človek → pogled, vprašanje

prizanesljiv: človek, starši, ljudje → nasmeh, besede, kritika, sodba, ravnanje, odnos, življenjske okoliščine, zima

spravljiv: človek → glas, srce, besede

škodljiv: človek, živali → snovi, delovanje, plini, članek, ideje

štedljiv: človek, gospodinja → ravnanje z denarjem

ukanljiv: lisica → molk, upi

4.2.6.6 Glagoli sonahajanja/sopojavljanja (8) – izhodiščno gre za vezanost na fizično dejanje in prenos na duhovno lastnost je že metaforični in drugoten, a med gradivom je le en primer, kjer se izhodišče v fizičnem še kaže (prim. *ujedljiv* in opombo k temu primeru):

izmuzljiv: jegulja → odgovor

prisekljiv: človek → odgovarjanje, zavrnitev, besede

pronikljiv: znanstvenik → glas, opazovanje

sprevrgljiv: značaj, razpoloženje

ujedljiv: žuželke, kače, pes → človek, ženska → glas, smeh, šale⁵⁴

vnikljiv: raziskovalec → glas, slog pisanja

zvodljiv: ženska → pogled v oči, nasmeh, misel

zasekljiv: glas, besede

4.2.6.7 Glagoli vplivanja/učinkovanja na človeškega prejemnika/naslovnika (5)

dvorljiv: moški → govor

pohujšljiv: dekle → govorjenje, knjige, slike, ideje, trditve

prikupljiv: človek, ženska → zunanjost

prilizljiv: človek → besede

udvorljiv: moški → pozdrav, priklon

4.2.6.8 Glagoli (načina) premikanja (tudi delov telesa) (2)

cepeljiv: človeče → korak⁵⁵

spakljiv: otrok, človek → glas, smeh, vedenje

4.2.6.9 glagoli telesnega stanja (1)

bedljiv: bolnik → spanje⁵⁶

4.2.6.10 glagoli, ki izražajo (veliko) težnjo za dosego česa (1)

hotljiv: človek, ženska → pogled

4.2.6.11 glagoli duševnega stanja (1)

obupljiv: človek → glas

---

⁵⁴ Izhodišče pomena je pri Sam č-/ž+, saj gre izhodiščno za fizično dejanje ujedanja oz. vrsto grizenja; od tod metaforični prenos na Sam č+ (duhovna lastnost) in od tod na dejanje/rezultat dejanja/fizično zmožnost človeškega, ob pojavu katerega se pokaže tudi ta duhovna lastnost vršilca oz. nosilca.

⁵⁵ *Cepeljiv korak* ne pomeni vrste koraka, temveč izražanje duševne lastnosti, najbrž trmoglavosti, zato je izhodišče pomena Sam č+.

⁵⁶ V primeru *bedljivo spanje* je eno stanje ožje določeno z drugim, in to s stanjem, ki mu je nasprotno, pravzaprav gre skoraj za protislovje: spati ni mogoče tako, da bediš, če bediš, potem ne spiš. Zato je izhodišče pomena najbrž pri Sam č+, *bedljivo spanje* ni vrsta spanja, temveč 'spanje bolnika, ki veliko bedi', izrazito je torej vezano na nosilca stanja in je bolj njegova lastnost kot lastnost drugega stanja, tj. spanja.

4.2.6.12 glagoli duševnega nagnjenja s poudarjeno namenjenostjo (usmerjenostjo) predmeta dejanja (1)

privoščljiv: človek, ženska → nasmeh, pogled

4.2.7 Pridevnik se razvršča ob Sam č+ in Sam a+, ki pomenijo nefiziološki del človeka (ob tem je mogoča (sicer le v nekaj primerih izkazana) tudi razvrstitev ob Sam a+, ki označuje dejanje/rezultat dejanja; in, podobno kot zgoraj, razvrstitev samo ob Sam a+, pri čemer pa si je mogoče misliti tudi razvrstitev ob Sam č+ – izkazan je en primer). Izhodišče pomena je v imenski zvezi s Sam č+, zveza s Sam a+, ki pomeni nefiziološki del človeka, gre v smeri večanja abstraktnosti, čeprav tudi ožjega lociranja lastnosti (duh kot prostor, kjer »so« duhovne, tj. nefizične lastnosti). Podstavnih glagolov pridevnikov je spet več vrst.

4.2.7.1 Glagoli govorjenja, razumevanja, mišljenja (duševno delovanje) (3) – poudarjene so lahko pomenske sestavine

(a) mišljenja,

domišljiv: ženska → duh → vedenje

iznajdljiv: fant → duh

(b) oddajanja informacije:

molčljiv: človek → narava

4.2.7.2 glagoli, ki pomenijo

(a) spremembo lastnosti/stanja (1):

vzkipljiv: človek → narava

(b) ohranjanje lastnosti/stanja (1):

neodjenljiv: človek → značaj → delo, prizadevanje, skrbi, boj, trud

4.2.7.3 glagoli lastnosti (2)

potrpljiv: človek → narava

zmotljiv: ljudje → človekova z. narava

4.2.7.4 glagoli duševnega stanja (1)

jezljiv: ljudje, ženska → narava, starost → glas, besede, vprašanje, odgovor

4.2.7.5 glagoli telesne dejavnosti (1)

cmerljiv: otrok → narava

4.2.7.6 glagoli osnovnih življenjskih procesov in dejavnosti (1)

neumrljiv: človek, pesnik → duša → upanje

4.2.7.7 glagoli sonahajanja/sopojavljanja (1)

*pronikljiv: umetnikov duh → analiza*⁵⁷

4.2.7.8 glagoli, ki izražajo (veliko) težnjo za dosego česa (1)

stremljiv: učenci, fant → duh

4.2.7.9 glagoli čustvenih odnosov (1)

zaljubljen: ženska → narava

4.2.8 Pridevnik se razvršča ob Sam č+, ob Sam k+, ki pomeni del telesa, in ob Sam a+. Izhodišče pomena je Sam č+ kot nosilec lastnosti, ki se lahko izraža prek delov telesa ali ob drugih dejanjih.⁵⁸ Posebna skupina so Sam a+, ki pa niso povezani s Sam č+.⁵⁹ Podstavne glagole je mogoče razvrstiti v več skupin.

4.2.8.1 Glagoli vplivanja/učinkovanja na človeka (2)

očarljiv: deklica, ženska → oči/pogled, smehljaj, melodija

zapeljiv: dekle → ustnice, oči/smehljaj, pogled, besede, kretnje; zapeljiv: knjiga, ponudba, priložnost, jed

4.2.8.2 Glagoli sonahajanja/sopojavljanja (2)

pazljiv: človek, poslušalec, učenec → oči/branje, ravnanje

prodirljiv: poznavalec umetnosti → oči/glas, pisanje, gledanje

4.2.8.3 Glagoli lastnosti (1)

pomenljiv: obraz → glas, nasmešek, pogled, sanje; pomenljiv: odkritje, čas

4.2.8.4 Glagoli telesnega stanja (1)

solzljiv: sestra → oči/glas

4.2.8.5 Glagoli, ki pomenijo spremembo lastnosti/stanja (1)

zmrzljiv: starec → telo; zmrzljiv: jutro

4.2.8.6 Glagoli, ki pomenijo (veliko) težnjo za dosego česa (1)

poželjiv: moški, ženska → prsti/pogled, misli

4.2.8.7 Glagoli čutenja (1)

preobčutljiv: ljudje → živci, oči; preobčutljiv: barva, snov

4.2.9 Pridevnik se razvršča ob Sam č+ in ob Sam k+, ki je s človeškim nepovezan, ter ob Sam a+. Izhodišče pomena je pri Sam č+ kot nosilcu lastnosti, ki se izraža tudi prek

---

⁵⁷ Izhodišče pomena je v fizičnem svetu in je 'premikanje/prodiranje v', prenos na človeško+ oz. na duhovno je metaforični.

⁵⁸ Zato najprej navajam primere s Sam č+, za puščico desno od njih primere za Sam k+/del telesa in primere za Sam a+; zadnje dvoje med seboj ločujem s poševnico (/).

⁵⁹ Zato jih navajam za podpičjem s ponovitvijo pridevnika. Dejansko so ti Sam a+ po metaforičnem prenosu nosilci lastnosti, se pravi v enaki vlogi kot Sam č+.

dejanj, katerih rezultat pomenijo Sam a+. Pri s človeškim nepovezanih Sam k+ gre za metaforični prenos lastnosti č+ na č-.⁶⁰ Podstavnih glagolov je več vrst.

4.2.9.1 Glagoli sonahajanja/sopojavljanja (2)

spogledljiv: ženska, dekle → pričeska, pogled, smehljaj, vedenje; spogledljiv: toaletna mizica

vpadljiv: ženska; vpadljiv: obleka, vzorec, barve

4.2.9.2 Glagoli, ki pomenijo spremembo lastnosti/stanja (1)

vnetljiv: tekočine, snovi, plin → človek⁶¹

4.2.9.3 glagol vplivanja/učinkovanja na človeško+ (1)

zavedljiv: bajna bitja; zavedljiv: jed, nazor

4.2.10 Pridevnik se razvršča ob Sam č+, ob Sam a+, ki označuje nefiziološki del človeka, ob Sam a+, ki označujejo lastnost ali dejanje/rezultat dejanja, ob Sam k+, ki označuje del telesa, in ob drug Sam k+. Izhodišče pomena je vezano na Sam k+, ki označuje snov, metaforično se prenese na Sam č+, od tod na Sam k+ 'del telesa', Sam a+ 'nefiziološki del človeka' in Sam a+ 'rezultat dejanja/lastnost nosilca lastnosti'. Podstavni glagol je glagol sonahajanja/sopojavljanja:

proncljiv: apnenec → raziskovalec → oči/duh/čut za pravičnost, sodbe, premišljanje, pogled, kričanje, govor

4.2.11 Pridevnik se razvršča ob Sam č+, ob Sam a+, ki pomeni nefiziološki del človeka, ob Sam k+, ki pomeni del telesa, ob druge Sam k+ in Sam a+. Podstavni glagol je glagol čutenja – pomensko izhodišče so imenske zveze, kjer gre za fizično občutljivost (Sam k+/del telesa, drugotno tudi Sam k+, ki pomenijo merilne naprave, snov ali človeški proizvod)⁶², od tod metaforično nastane pomen duhovne občutljivosti (vezano na Sam č+ in Sam a+ 'nefiziološki del človeka') oz. občutljivosti v abstraktnem smislu (Sam a+, nepovezano s č+):⁶³

občutljiv: deli organizma, prsti, čutnice, pokostnica, uho/ aparat, instrument, sprejemnik, vitamini, snov, tkanine, blago → človek, igravec, otroci, umetnik → srce/tema, sovražnikove točke, narodni obstoj

---

⁶⁰ Primere navajam za podpičjem s ponovljenim pridevnikom.

⁶¹ Gre za lastnost snovnega (kemično oz. fizikalno), tako da je izhodiščni pomen pri Sam, ki pomenijo snov oz. vrsto snovi, prenos na č+ pa je metaforični – gre tudi za prenos s fizične na lastnosti na duševno.

⁶² Pri navajanju oboje ločuje poševnica.

⁶³ Medsebojno nepovezana pomena, zato ju pri navajanju gradiva ločuje poševnica.

4.2.12 Pridevnik se razvršča ob Sam k+, ki pomenijo del telesa, in ob druge Sam k+.⁶⁴

Podstavni glagol je lahko dveh vrst.

4.2.12.1 Glagol povzročanja lastnosti/stanja (1)

nabrekljiv: žile/sem

4.2.12.2 glagol (načina) premikanja (tudi delov telesa) (1)

trepeljiv: roke/listi

4.2.13 Pridevnik se razvršča samo ob Sam ž-/k+. Podstavnih glagolov je več vrst.

4.2.13.1 Glagol fizičnega stanja/lastnosti, modificiran s predponskim obrazilom lahko pomeni spreminjanje stanja do izničenja (38)

gorljiv: plin, snov, spojina, tekočine

hlapljiv: snov, tekočina

izhlapljiv: snov, tekočina

krušljiv: zidovi, skala

negorljiv: material, plin, snov, ostanki

nehlapljiv: snovi

neobrabljiv: pod, stroj

neomočljiv: olja

nepokvarljiv: hrana, blago

nepregorljiv: opeka

neraztopljiv: snovi

nestrohljiv: stvar

netaljiv: snovi, elektroda

netopljiv: snovi, barvilo

nevnetljiv: plin, snovi

nezgorljiv: snov, material, opeka, omare

obrabljiv: deli stroja, blago

omočljiv: snov

oprhljiv: trta

osipljiv: cvetje

pogrezljiv: oder, tla, šivalni stroj

---

⁶⁴ Ni mogoče ugotoviti, kje je izhodišče pomena, zato primere ločujem s poševnico.

pokvarljiv: živila, jajca, blago

prašljiv: tkanina

pregorljiv: snovi

prhljiv: les, kost

razpadljiv: snov

razpokljiv: les, jeklo

raztopljiv: sladkor, snovi

sipljiv: snov, pobočje

staljiv: varovalka

strdljiv: snov, olje

strohljiv: les, truplo

sušljiv: olje

taljiv: snov, žica, kovine, elektroda

trhljiv: les, štor

udirljiv: barska tla

ugreznjiv: tla

zgorljiv: deli hiše, snovi

4.2.13.2 Glagoli lastnosti (8)

gabljiv: cunje

hrustljiv: kruh

krožljiv: hlod

samolepljiv: trak, tapete

smetljiv: voda

snetljiv: proso, zrnje

vonljiv: cveti, milo

vlečljiv: sluz, testo

4.2.13.3 Glagol povzročanja stanja (5)

netljiv: snov, dračje

razjedljiv: snov, tekočina

samovnetljiv: snov

smrtljiv: tekočina

upijanljiv: pijača

4.2.13.4 Glagol sonahajanja/sopojavljanja (3)

kapljiv: tekočina, olje

razlezljiv: snov

sprijemljiv: smolnate deske, sneg, ilovica, pajčevina

4.2.13.5 glagol ohranjanja (1)

hranljiv: jed, hrana

4.2.14 Pridevnik se razvršča ob Sam k+, ki pomenijo del telesa, ob druge Sam k+ in ob Sam a+. Izhodišča pomena, upoštevajoč te samostalnike, ni mogoče določiti. Podstavni glagol je glagol sonahajanja/sopojavljanja:

predirljiv: oči/zvonec/pogled, glas, klic, krik, žvižg, zvonjenje, mraz

4.2.15 Pridevnik se razvršča samo ob Sam ž-, tako konkretne kot abstraktne. Podstavnih glagolov je več vrst.

4.2.15.1 Glagoli učinkovanja/vplivanja – povzročanja stanja (6)

mamljiv: pijača/govorjenje, misel, vonj, sanje, cilj

mrazljiv: voda, veje/noč, vreme, drhtavica, znojnost

omamljiv: vrtnice, pijača/besede

opijanljiv: pijače/vonj rož

vabljiv: sonce, predmeti, jedi, snov, ustnice/glas, smeh, kraji, izložbe, senca dreves, vonji, večer, film, vsebina, naloga, vloga, delo, sprehodi, cene, priložnost

zbodljiv: trnje/dopis, ime

4.2.15.2 Glagoli, ki pomenijo

(a) spremembo lastnosti/stanja (3)

rušljiv: hiše, pobočja, skale/ravnotežje

smradljiv: gnojnica, kolibe/zrak

trohljiv: les, truplo/vonj

(b) ohranjanje lastnosti/stanja (3)

neusahljiv: studenec, vrelec/vir dohodkov, humor

nevenljiv: slava, zasluge/cvet

nepremenljiv: snov/zakoni

4.2.15.3 glagoli lastnosti (1)

lepljiv: premaz, snov, tekočina, lepilo, smola, kruh, blato, bonboni, sadeži, jezik, listi rastline, dlani, prsti/vlaga, pogled, zrak

4.2.15.4 glagoli sonahajanja/sopojavljanja (1)

nevpadljiv: hiša/vzorec, barva

4.2.15.5 glagoli vplivanja (1)

opozorljiv: klobuk/naglica

4.2.15.6 glagoli telesnega stanja (1)

smrdljiv: tobak, gnojnica, mlakuža/dolina

4.2.16 Pridevnik se razvršča samo ob Sam a+. Podstavnih glagolov je več skupin.

4.2.16.1 Glagoli duševnega učinkovanja – povzročanja/spreminjanja (duševnega) stanja prizadetega (20)

ganljiv: jok, dokaz ljubezni, prizor, povest

ginljiv: besede, slovo

neprepričljiv: dokazi, razlogi, zgodba

nerazveseljav: novica, stanje

nevabljav: pokrajina, položaj

nevarljiv: nagon, občutek, dokaz, sklep, znamenja

nevznemirljav: novice, bolezensko stanje

osupljiv: prizor, rezultati, novica, uspeh, odkritost

podučljiv: pogovor

pregovorljiv: glas, smehljaj

presenetljiv: odgovor, rešitev, preudarnost, uspeh, razlika, reakcija, lahkost vzpona na goro, strma pot, lepota obleke

presunljiv: ihtenje, glas, krik, žvižg, pogled, prizor, dežela, zvoki sirene, naivnost

pretresljiv: jok, izpoved, dogodki, prizor, zgodba, lepota morja/gor, zneski, vnema

priljubljiv: pesmi

razočarljav: odgovor, življenje

razveseljav: uspeh, novica

tešljiv: tolažba

tolažljiv: glas, beseda, misel, novica

varljiv: nasmeh, obljube, občutek, ovinki

zadovoljav: odgovor, nasmeh, uspeh, rešitev problema, zdravstveno stanje, poklic

zaskrbljav: socialni položaj, novice

4.2.16.2 Glagoli fizičnega učinkovanja – spreminjanja (telesnega) stanja prizadetega (11):

dušljiv: smeh, kašelj, dim, zrak, plin, molk, vročina

drastljiv: dišave, misel

glušljiv: hrup

nezaceljiv: rana

oglušljiv: hrup, pokanje, vpitje

omotljiv: globina, vonj

pogubljev: naklepi, predlog, pota

slepljiv: luč, videz sreče, govorjenje, belina stene

udušljiv: dim, zrak

usmrtljiv: količina mamila

zadušljiv: kašelj, dim, plin, prostor, sopara, vročina, molk, ozračje

začudljiv: odgovor, razmišljanje

4.2.16.3 Glagoli, ki pomenijo

(a) spremembo lastnosti/stanja, tudi do izničenja lastnosti (5)

izginljiv: barva

minljiv: bolečina, lepota

premenljiv: lastnost, sreča

topljev: barve v vodi

zastarljev: pravica, terjatev

(b) zanikani pomenijo ohranjanje lastnosti oz. pridevnik izraža njeno trajnost (5)

neminljiv: lepota, ljubezen, slava, zasluge

neobledljiv: barva obleka

nepotekljiv: zaloge, vir znanja

neprenehljev: skrb, boji

nezastarljev: pravica, terjatev, zločin

4.2.16.4 Glagoli sonahajanja/sopojavljanja (7)

izbegljiv: nasmeh

nalezljiv: smeh, garje, bolezen, ideje

pogodljiv: puščica, odgovor, dovtip, izrek, ozračje

penikljiv: žvižg

prešinljiv: pogled

prezapeljev: vonj po mesu

uščipljev: odgovor

4.2.16.5 Glagoli čustvenih odnosov (3)

razžaljev: besede, govor

zaničljiv: glas, pogled, vzdih, smeh, izraz, beseda, pomen vzdevkov

zasmehljiv: izraz na obrazu, nasmeh, besede, vzdevek

4.2.16.6 Glagoli lastnosti (2)

grozljiv: prizor, tišina, vesti, lajež, prostor, nerazumevanje

ihtljiv: loputanje

4.2.16.7 glagoli lastnosti (2)

samozadovoljiv: nasmeh

staročastitljiv: mesto

.

4.3 Prid na -ljiv – Sam v imenski zvezi je D₁.

4.3.1 Pridevnik se razvršča ob Sam č+, ki se lahko pomensko ožijo glede na starost (*otrok, fantje*), spol (*ženska*), poklic (*sodnik*), družbeni položaj (*uslužbenci*), položaj, ki ga ima človek skupnosti glede na delo, ki ga opravlja (*funkcionarji, predstavniki*), ali ki je določen glede na čas zavzemanja položaja (*novinci*). Podstavni glagoli so več vrst.

4.3.1.1 Glagoli ravnanja/upravljanja s kom/čim – glagoli povzročanja/spreminjanja stanja prizadetega (10)

crkljiv: otrok

izvoljljiv: človek

kupljiv: človek, ženska

neodstavljiv: sodniki

nepremestljiv: uslužbenci

neranljiv: človek

odstavljiv: funkcionar

podkupljiv: čuvaj

premostljiv: delavci

ustrajšljiv: fantje

voljiv: delegati, predstavniki

4.3.1.2 Glagoli duševnega učinkovanja – povzročanja/spreminjanja (duševnega) stanja prizadetega (8)

nepotolažljiv: človek

nepoučljiv: novinci

neutolažljiv: otrok, oče, ženska

nevzgojljiv: otrok, fant

poboljšljiv: obsojenec, ljudje

razjezljiv: človek

utolažljiv: otrok

vzgojljiv: otrok

4.3.1.3 Glagoli delovanja, katerega predmet je namenjen (usmerjen na) (drugemu/-ga) človeškemu/-ga prejemniku/-a – glagoli spreminjanja/povzročanja stanja (človeškega prejemnika) (1)

nepomagljiv: človek 'ki samemu sebi ne more pomagati'

4.3.1.4 Glagoli govorjenja, razumevanja, mišljenja (duševno delovanje) – poudarjena je pomenska sestavina vplivanja na naslovnika (1)

nepremotljiv: ženska

4.3.2 Pridevnik se razvršča ob Sam č-/ž+, samo en primer je, kjer je izpričana tudi imenska zveza s Sam č+. Podstavni glagoli so treh vrst.

4.3.2.1 Glagoli ravnanja/upravljanja – povzročanja lastnosti/stanja (2)

udomačljiv: žival

učljiv: otrok, pes

4.3.2.2 glagoli sonahajanja/sopojavljanja (1)

nenajdljiv: živali

4.3.2.3 glagoli osnovnih življenjskih procesov in dejavnosti (1)

plodljiv: žival

4.3.3 Pridevnik se razvršča ob Sam č+, Sam č-/ž+ in Sam ž-/k+. Sam ž-/k+, v imenskih zvezi s katerimi je tudi pomensko izhodišče,⁶⁵ poimenujejo tip stavbe – v imenski zvezi je poudarjena lega/način/stopnja kakovosti postavitve (*neosvojljiva trdnjava*), del stavbe/gradbeni element – poudarjena je sestavljenost (*pregibljiva predelna stena*), tip površja s poudarjeno prostorsko umeščenostjo (*neosvojljivi vrhovi, premagljiva stena*), orodje/sredstvo – poudarjena je namenskost (*vodljivo kolo*), sestavni del orodja/sredstva – poudarjena je delnost (*zamenljivi deli stroja*), del telesa – poudarjena je sestavljenost (*pregibljiva roka*). Podstavnih glagolov je pet vrst.

4.3.3.1 Glagoli sonahajanja/sopojavljanja (2)

neosvojljiv: trdnjava, vrhovi → ženska

zamenljiv: deli stroja → tekmovalci, osebe v romanu

4.3.3.2 Glagoli (načina) premikanja (tudi delov telesa) (1)

pregibljiv: roka, predelna stena

4.3.3.3 glagoli lastnosti (1)

rabljiv: stvari/človek⁶⁶

4.3.3.4 glagoli ravnanja/upravljanja s kom/čim – glagoli ohranjanja stanja/lastnosti prizadetega (1)

---

⁶⁵ Zato primere Sam č+ navajam za puščico.

⁶⁶ Med imenskima zvezama s Sam ž-/k+ in Sam č+ ni pomenskega razmerja oz. ni mogoče ene od imenskih zvez določiti kot pomensko izhodiščne, zato ju ločuje poševnica. Enako velja za primera *vodljiv otrok/pes* in *pregibljiv sovražnik/stena*.

vodljiv: kolesi → otrok/pes

4.3.3.5 glagoli ravnanja/upravljanja s kom/čim – glagoli povzročanja/spreminjanja stanja prizadetega (1)

premagljiv: sovražnik/stena

4.3.4 Pridevnik se razvršča ob Sam ž-/k+, ki poimenuje snov – v imenski zvezi je poudarjena njena inherentna lastnost (*drobljiv lapor, izparljiva olja*), namenskost (*izrabljiva snov*), eno-/večstanjskost (*nestisljiva snov*), sestavljenost (*razgradljiva snov*), namenjenost (*dobavljiv premog*); hrano s poudarjeno snovnostjo (ne npr. hranljivostjo) (*drobljiv sir*); tip površja s poudarjeno snovnostjo (*drobljiva pečina*) ali lego/prostorsko umeščenostjo (*plezljiva stena, branljiva soteska*); proizvod človeškega delovanja s poudarjeno snovnostjo (*drobljivo testo, izbrisljiv napis*) – sem gredo tudi samostalniki, ki poimenujejo oblačilo/obutev s poudarjeno snovnostjo (*nepremočljiv plašč, nepremočljivi škornji*) – nasprotno je lahko poudarjen način izdelanosti/oblikovanosti (*zglobljiv klobuk*) ali namenskost (*nosljiva obleka*), (ne)dokončanost procesa/stopnja izdelanosti (*izboljšljivi izdelki*), needinstvenostjo/večštevilčnostjo (*izberljiv predmet*), (ne)namenjenost (*dostavljiva pošiljka, neizročljivo pismo*), stopnja kakovosti (*cenljive stvari*); naravni predmet s poudarjeno vključenostjo v večjo celoto (*izluščljiva zrna*) ali količino prisotnosti v času (*častitljivo drevo*); sredstvo/orodje s poudarjeno stopnjo izdelanosti (*izpopolnljivi stroji*), sestavljenostjo (ne npr. uporabnostjo/namenskostjo) (*sestavljivo pohoštvo, sklopljiv otroški voziček*), namenskostjo (*postavljivo pohoštvo*), delovanjem (*sprožljiva past, vrtljiva vrata*), needinstvenostjo/večštevilčnostjo (*izmenljiv objektiv*), vključenostjo v večjo celoto (*izvlečljiva antena*), samostojnostjo/nevključenostjo v večjo celoto (*vložljiva podlaga za plašč, vstavljiva cev*), večstanjskostjo/večpoložajnostjo (*napihljiva igrača, obračljiva stenska svetilka*), enkratnostjo/večkratnostjo uporabe (*zavrgljiva embalaža*), načinom/jakostjo gibanja (*branljiva žoga*); prevozno sredstvo s poudarjeno stopnjo kakovosti (*nepotopljiv čoln*); prostor/vrsto stavbe s poudarjenim načinom zgrajenosti (*preuredljivo gospodarsko poslopje*) ali namenjenostjo (*dodeljivo stanovanje*), del stavbe s poudarjeno prostorsko umeščenostjo (*dotakljiv strop*); del telesa s poudarjeno inherentno lastnostjo (ne npr. relativno kot dolžina) (*iztegljive lovke, vpotegljivi kremplji*). Podstavnih glagolov je več vrst.

4.3.4.1 Glagoli spreminjanja lastnosti/stanja prizadetega (povraten proces), lahko do izničenja (26)

drobljiv: lator, sir, pečina, testo
izberljiv: predmet
izboljšljiv: izdelki
izbrisljiv: napis
izluščljiv: zrna
izparljiv: olja
izpopolnljiv: stroji
izrabljiv: prostori, snov
mečkljiv: blago
močljiv: prašek
nepotopljiv: čoln, ladja
nepremočljiv: blago, usnje, plašč, škornji
premočljiv: blago, čevlji
preuredljiv: gospodarsko poslopje
sestavljiv: igrača, pohištvo
sklopljiv: meter, otroški voziček, miza
snemljiv: deli motorja, rešetka
spojljiv: deli, elementi
sprožljiv: past
točljiv: med
uničljiv: stvari
uplinljiv: snov
upogibljiv: steblo
zglobljiv: klobuk, stol
zgostljiv: snov
zložljiv: otroški voziček, lestev, cilinder, dežnik

4.3.4.2 Glagoli ravnanja/upravljanja s poudarjeno pomensko sestavino premikanja/spremembe mestnosti (23)

dotakljiv: strop
dvigljiv: most, vrata
izmenljiv: objektiv
iztegljiv: lovke
izvlečljiv: antena
izvlekljiv: deska

ločljiv: deli priprave, zakon
nastavljiv: čeljusti klešč, zaslonka
napihljiv: igrača, blazina
nosljiv: tovor, obleka
obračljiv: stenska svetilka
obrnljiv: podloga
postavljiv: pohištvo
prevračljiv: voziček
spustljiv: most
usmerljiv: zrcalo
vlačljiv: testo
vložljiv: podlaga za plašč
vpotegljiv: kremplji
vsrkljiv: snov
vstavljiv: cev, podloga plašča
vzidljiv: kotel, štedilnik
zavrgljiv: embalaža

4.3.4.3 Glagoli ravnanja/upravljanja s čim (20):

(a) glagoli povzročanja/spreminjanja stanja prizadetega (nepovraten proces, ki pa pomeni samo novo/drugačno stanje in ne izničenja) (14)

barvljiv: snov
cedljiv: snovi
cepljiv: les, niti, plutonij, uran
gnetljiv: snovi, testo
kaljiv: kovina
oplodljiv: ikre
pretrgljiv: vrv
razcepljiv: les, izotopi
razgradljiv: snov, pralni praški
razkrojljiv: snov, gnojila
razmazljiv: snov
tanljiv: žica, kovina
uprašljiv: kamnina
zdrobljiv: posoda, steklo

(b) zanikani pomenijo ohranjanja stanja, nasprotnega temu, ki ga izraža glagol, tako izpeljani pridevnik pa pomeni trajnost lastnosti (6)

nerazdrobljiv: skala, okovi

nerazkrojljiv: detergent, element

nerazstavljev: priprava, deli stroja

nestisljiv: snov, tekočina

nezdroljiv: skala, porcelan, okovi

precedljiv (snov)

4.3.4.4 Glagoli delovanja, katerega predmet je namenjen (usmerjen na) (drugemu/-ga) človeškemu/-ga prejemniku/-a – glagoli spreminjanja/povzročanja stanja (človeškega prejemnika) (8)

dobavljiv: premog

dobljiv: knjiga

dodeljiv: stanovanje

dostavljiv: pošiljka

nedostavljiv: pošiljka

neizročljiv: pismo

nevročljiv: pošiljka

nezarubljiv: predmeti

4.3.4.5 Glagoli (načina) premikanja (3)

plezljiv: stena

vrtljiv: kolesa, stol, stojalo za knjige, vrata, oder, zvezdna karta

zibljiv: čoln, stol

4.3.4.6 Glagoli govorjenja, razumevanja, mišljenja (duševno delovanje) – poudarjeni sta pomenski sestavini vplivanja na naslovnika in (načina) oddajanja informacije (2)

cenljiv: stvari

strnljiv: stvar

4.3.4.7 Glagoli sonahajanja/sopojavljanja (2)

nepreplezljiv: stena

preplezljiv: ograja, stena

4.3.4.8 Glagoli ravnanja/upravljanja s čim – glagoli ohranjanja stanja prizadetega (1)

branljiv: soteska, žoga

4.3.4.9 Glagoli lastnosti (1)

častitljiv: drevo

4.3.4.10 Glagoli duševnega nagnjenja s poudarjeno namenjenostjo (usmerjenostjo) predmeta dejanja (1)

zaželjiv: reč

4.3.5 Pridevnik se razvršča ob Sam a+. V imenski zvezi sta največkrat poudarjeni zunanja oblika (*berljiva pisava, izgovorljiva beseda*) ali vsebina (*berljiva poezija, berljiva knjiga, dokazljiva hipoteza*), poleg tega pa lahko še prostorska umeščenost (*izsledljiva glavna misel*), procesnost oz. način poteka (*nadzirljiva dejavnost*), časovna umeščenost (*napovedljivo odkritje*), način časovnega pojavljanja česa (nedoločeno: *nepredvidljiv dogodek*, enkratno: *neponovljiv poskus*, večkratno: *ponovljiv poskus*), relativnost/absolutnost (*neprekršljiv sklep, odpovedljiva pogodba*), stopnja izraženosti (*opazljiva napaka*), namenskost (*izkoristljivi viri energije, neuporabljiva soba, naseljivo področje*), način obstajanja česa (okoliščinskost) – (ne)možnost spremembe tega načina (*izpeljiv načrt, izpolnljiva želja, nepokončljiva energija*), namenjenost (*izplačljiva menica*), enodelnost/sestavljeno (*nedeljiva celota*), pripadnost (*neodsvojljive dobrine*), vrsta (*plačljivo blago*), snovnost (*neprijemljiv zrak*), moč (*neudržljiv smeh, neubranljiv napad, tipljiv utrip*), prostorska (ne)omejenost (*nenalezljiva bolezen*), količinskost (*izmerljiva razdalja*). Podstavni glagoli so več vrst.

4.3.5.1 Glagoli govorjenja, razumevanja, mišljenja (duševno delovanje) (88) – poudarjene so lahko pomenske sestavine

(a) oddajanja informacij

izgovorljiv: beseda, ime

izrekljiv: želje, beseda

napovedljiv: odkritja

neizgovorljiv: soglasniška skupina, ime

neizrazljiv: občutek, čustvo, ljubezen, očarljivost vedenja, pogled

neizrekljiv: beseda, misli, slutnje, strah, veselje

neobjavljiv: članek

nepreberljiv: podpis

nepriobčljiv: odlomki

objavljiv: spisi

odpovedljiv: pogodba

predstavljiv: položaj, pojav

priobčljiv: misli

(b) sprejemanja informacij

berljiv: pisava, poezija, knjiga

čitljiv: podpis, pisava, knjiga

neberljiv: podpis, roman

nečitljiv: podpis, strani, pisava

nerazberljiv: glasovi, rokopis

razberljiv: napis, naslov, namen

(c) vplivanja na naslovnika

določljiv: pomen, pojavi, čas, prostor, stvar

dopovedljiv: umetnostno doživetje, formulacija problema, govorjenje

nedoločljiv: pojav, barva

nedopovedljiv: doživetje, obup, žalost

neovrgljiv: dokaz, domneva, trditev, dejstvo, pravica, resnica, vpliv

neutajljiv: dohodki, krivda, dejanja, resnica, dejstva, razburjenje, veselje, konec, poraz, uspeh, razlika

nezatajljiv: znaki razburjenja, ciganska kri

ovrgljiv: domneva, trditev, mnenje

preklicljiv: ukrep, govorjenje

(č) smiselnega razumevanja in odzivanja na informacijo

izsledljiv: glavna misel

nadzirljiv: dejavnost

nedoganljiv: stvar, dejstva, poezija

nedojemljiv: poezija, stvar, daljave

neodgonetljiv: smisel besed, stvari, okoliščine, sile

neodpovedljiv: pogodba

neopisljiv: občutki, lepota pokrajine, strah, veselje

neopravičljiv: izostanek, zamuda, ravnanje, vendenje

neopredeljiv: pojav, barva, bistvo

nepojasnljiv: elementi v starih spisih, pojavi, stališče

nepopisljiv: občutek, navdušenje, veselje

neposnemljiv: način, poskus, jezik, barvna tehnika, literarno delo, milina

nepredstavljiv: veselje, položaj, razdalje, sila, delo, razvoj

nepredvidljiv: dogodek, ovire, težave

neprekršljiv: sklep, zakon, pravila

neprevarljiv: občutek
neprimerljiv: podatki, vtis, domislek, avtor (oz. njegovo opisovanje: v opisovanju je neprimerljiv), lepota, pomoč
nerazjasnljiv: dogodek
nerazložljiv: pojav,umor, vzroki, skrivnosti, žalost
nerazrešljiv: uganka, zmešnjava, konflikt, vprašanja
neresljiv: uganka, problemi, naloga, vprašanje, položaj
neuganljiv: uganka, morje
neugotovljiv: napev, avtorji, ime pesnika
neukanljiv: dokaz
obnovljiv: dogodki
opazljiv: napaka, razlika
opisljiv: značilnosti, pojem
opredeljiv: vloga, lik
pogrešljiv: dobrine
ponaredljiv: oblike, dokument
pojasnljiv: pojav
posnemljiv: spretnost
preverljiv: podatki
priučljiv: delo 'ki se ga kdo priuči', psa 'ki jima kdo kaj priuči'
razložljiv: pojav, (umetniška) dela
razrešljiv: uganka, problem, spor
rešljiv: uganka, problem
spregledljiv: opozorilo, prepoved
uganljiv: namen
ugotovljiv: dejstvo
vprašljiv: odločitev, trditev, dejanje, lastnosti, gradnja, zmaga, pot
zanemarljiv: toplotne izgube, finančna pomoč, vprašanje
zvedljiv: vsebine
(d) mišljenja
dokazljiv: pravilnost, hipoteza, dejstvo
doumljiv: tekst, smisel, to
nedokazljiv: domneva, trditev
nedoumljiv: besede, misli, pota usode, vztrajnost

nepojmljiv: pojav, razlaga, trditev, zanos, vznemirjenost

nerazumljiv: pojav, razlaga, znaki, prevod, besede, govorjenje 'se ne da razumeti, ker je nerazločno', jezik, izjava, vnema, govorjenje 'se ne da razumeti, ker je nesmiselno', ravnanje, odločitev

neumljiv: pojavi, beseda, razlaga, otroško govorjenje, sreča

nezapopadljiv: vzrok, stvari, ravnanje

pojmljiv: dejanje, razlika, okrutnost

predvidljiv: potek, posledice, rezultati

razumljiv: pojav, razlaga, zgodba, moderna umetnost, skrb za otroke, znaki, besede, izgovarjava

samoumljiv: stvar

umljiv: razlaga, besede, stvar, reakcija

zapomljiv: pravila

4.3.5.2 Glagoli ravnanja/upravljanja – glagoli povzročanja/spreminjanja stanja (nepovratni proces), lahko do izničenja (ali izpolnjenosti) (54)

izkoristljiv: prostor, viri energije

izpeljiv: načrt

izplačljiv: posojilo, menica

izpolnljiv: želja, načrt, pogoji

izračunljiv: čas, naloga, uspeh

izterljiv: dolg, terjatev

iztožljiv: dolg, obveznost

izvedljiv: načrt, izstrelitev, stvar

izvršljiv: načrt, naloga, odločba, sodba, terjatev

nedeljiv: celota, enota, ozemlje, število

neizčrpljiv: zaloge, vir energije, potrpežljivost

neizpeljiv: načrt

neizplačljiv: dolg

neizpolnljiv: pogoji, želje, ukazi

neizračunljiv: vpliv

neizterljiv: dolgovi

neiztožljiv: dolgovi, obveznost

neizvedljiv: načrti, predlogi, zamisli

neizvršljiv: načrt, naročilo

neodplačljiv: dolg
neodpravljen: napake
neodsvojljiv: dobrine, lastnina
neodtujljiv: pravica do samoupravljanja
neomajljiv: sklep, ljubezen, volja
neostvarljiv: načrti, ideja, zamisel, želje
nepogasljiv: ogenj, požar; želja
nepokončljiv: energija
neoplačljiv: dolgovi; navdušenje, veselje, doživetje
neprelomljiv: obljuba, prisega, zakon
nerazdeljiv: posestvo, delo
nerazvezljiv: skupnost, vez
nespojljiv: lastnosti, ravnanje, nespojljivo z moralo, nasprotja
neudušljiv: smeh
neukinljiv: protislovje
neuporabljiv: soba
neuresničljiv: načrt, pogoj, sanje, želje, ideal
neustvarljiv: načrti, obljube
nezaustavljiv: napad, revolucija, sila, utrujenost
odplačljiv: dolgovi
odpravljen: nepravilnosti, okvara
omejljiv: pravica
ostvarljiv: načrti, letni plan, ideje, želje, možnosti
plačljiv: blago
popravljen: poškodba
razdeljiv: posestvo
razčlenljiv: struktura drame
razdružljiv: sestavine, zakonska zveza
razločljiv: glasovi, zvoki
razmejljiv: pojavi
uresničljiv: načrti
ustavljiv: krvavenje
ustvarljiv: količina
utekočinljiv: snovi

zacepljiv: rana

4.3.5.3 Glagoli sonahajanja/sopojavljanja (24)

izogibljiv: spor

neizbegljiv: nesreča

neizgubljev: narodna lastnost, vrednota

neizogibljiv: boj, usoda

neodklonljiv: gospodarski propad, dolžnost

neodložljiv: oprave, delo, problemi, naloga, zadeva, slovo, ukrepi

neodoljev: sila, želja, hrepenenje

neodpodljiv: misli

neodvračljiv: nesreča, smrt, usoda

neodvrgljiv: sestavina naroda

neodvrnljev: nesreča, smrt, usoda

neodvzemljiv: posest, dolžnosti, pravica

neoprijemljiv: pojav, dokaz, vprašanje

nepovrnljiv: izguba, škoda, ure

nepremostljiv: ovire, zapreke, nasprotje, problemi, prepad

neprijemljiv: zrak, svet, predstava

neudržljiv: moč, smeh, želja

nezadržljiv: razvoj, smeh, spanec, veselje

odklonljiv: nevarnost

odložljiv: naloge

odvrnljev: nesreča, nevarnost

presegljev: stanje

uskladjljiv: načela

združljiv: deli, elementi, nasprotja, funkciji, sklep, ravnanje

4.3.5.4 Glagoli ravnanja, upravljanja s poudarjeno pomensko sestavino (končanega)

premikanja/spremembe mestnosti (14)

naseljev: področje, planeti

nenalezljiva: bolezen

neobrnljiv: proces, razvoj, sprememba

neprevedljiv: izraz, pesem, jezik

neuprizorljiv: drama, razpoloženje

nevseljiv: blok, stanovanje

nezdružljiv: poklici, funkcije, vedenje z moralo, nasprotja

prevedljiv: roman, izraz

unovčljiv: premoženje

upodobljiv: zamisel

uprizorljiv: opera, komedija

vplačljiv: znesek

vračunljiv: stroški

vseljiv: hiša, stanovanje

4.3.5.5 Glagoli ugotavljanja, spoznavanja (količinskih, prostorskih, časovnih, tudi kakovostnih/vrednostnih) razsežnosti (13)

izmerljiv: razdalja, trajanje, posledice odločitev

merljiv: količine, napake

neizmerljiv: pojav, stvari, škoda, globina

nemerljiv: količine, pojavi

neobjemljiv: prostranost, sreča

neobsegljiv: veselje

neocenljiv: denarna vrednost predmeta, pojavi, pomen, vrednost, izguba, škoda

neprecenljiv: zasluge, delo, usluga, pomen, vrednost

netehtljiv: količina

ocenljiv: škoda, vrednost

prijemljiv: zrak, stvari, pojav, izsledki, primer

primerljiv: podatki, rezultati, uprizoritve

soizmerljiv: količini

4.3.5.6 Glagoli ravnanja, upravljanja – glagoli s poudarjeno pomensko sestavino spremembe lastnosti (10)

neobdavčljiv: dohodki

nepodaljšljiv: rok, termin

nepremeljiv: stvari

neskaljiv: jezero, mir

nesklonljiv: beseda

nezazidljiv: parcele, zemljišče

obdavčljiv: dohodki, blago

podaljšljiv: termin, rok

sklonljiv: besede

zazidljiv: parcela, zemljišče

4.3.5.7 Glagoli delovanja, katerega predmet je namenjen (usmerjen na) (drugemu/-ga – če vršilec dejanja ni istoveten s prejemnikom dejanja) človeškemu/-ga prejemniku/-a – glagoli spreminjanja/povzročanja stanja (človeškega prejemnika) (8)

dedljiv: pravica, bolezen

neodjemljiv: pravica

odtujljiv: blago, pravice

odzemljiv: posest, dolžnosti

podedljiv: pravica, bolezen

povračljiv: izguba, škoda, proces

pridobljiv: premoženje, znanje; gospodar 'ki pridobiva'⁶⁷

prisvojljiv: naravna bogastva, navade, znanje

4.3.5.8 Glagoli ravnanja/upravljanja – povzročanja, dopuščanja/onemogočanja (novega) stanja, ohranjanja (starega) stanja (8)

dopustljiv: to 'dejstvo'

nedopustljiv: sredstva

neponovljiv: poskus, preteklost, opis, umetniško delo, sreča, bogastvo, kletev

nepreprečljiv: nesreča, škoda

neubranljiv: napad, sila, položaj, mat, skušnjava, strast, želja, pogled, usoda, hrepenenje

neustavljiv: napad, razvoj industrije, moč, vnema, drget, smeh, želja, razburjenje, ljubkost

ponovljiv: poskus, prvina romana

ubranljiv: soteska, napad

4.3.5.9 Glagoli čustvenih odnosov (7)

neodpustljiv: žalitev, ravnanje, napaka, zamuda

neoprostljiv: zamuda, ravnanje

neoskrunljiv: narodne svetinje

nezavidljiv: delo, položaj, zdravstveno stanje

odpustljiv: žalitev, ravnanje

opravičljiv: izostanek, zamuda, pomota, radovednost, ukrepi, vzrok

oprostljiv: nerodnost, zamuda, ravnanje

---

⁶⁷ Gre torej za pomen Prid na -ljiv – Sam v imenski zvezi je D₁.

4.3.5.10 Glagoli čutenja (2)

neotipljiv: zrak, svet, dokaz, resnica

tipljiv: povečana jetra, utrip žile

4.3.5.11 Glagoli duševnega učinkovanja (1):

dopadljiv: povest

4.3.5.12 Glagoli lastnosti (1):

nezmogljiv: dajatve, napor, problemi

4.3.5.13 Glagoli (načina) premikanja (1):

spotakljiv: pesem, slika 'se kdo obnjo spotakne', tema, trditev

4.3.5.14 Glagoli osnovnih življenjskih procesov in dejavnosti (1):

gledljiv: film

4.3.6 Pridevnik se razvršča ob Sam ž-/k+ in Sam a+ (pomenski poudarki, ki jih dobiva samostalnik v imenski zvezi, so isti kot naštetih v 3.2.4 in 3.2.6). Pomensko izhodišče je vedno v imenski zvezi s Sam ž-/k+. Podstavnih glagolov je več skupin.

4.3.6.1 Glagoli ravnanja/upravljanja (18)

(a) spreminjanja lastnosti/stanja (nepovratni proces), lahko do izničenja

odstranljiv: del → izgube energije

razpršljiv: snov → dvomi

razstavljiv: oder, ležišče → vez, zveza

razvezljiv: vozal → zakonska zveza

(b) če je glagol v podstavi zanikan, pomeni trajnost lastnosti

neizbrisljiv: črnilo → znamenje, prizor, vtis

neizkorenljiv: drevo → napake

neizrabljev: energetska viri, plošče

neodstranljiv: ovire, smrad

neporušljiv: utrdba → enotnost

neprebavljiv: hrana, jed, snov, juha → povest

nepretrgljiv: nit → vez

neraztrgljiv: blago → vez

nerazvozljiv: vozal, klobčič

nezajezljiv: hudournik → socialni razkroj, jeza, sovraštvo

nezlomljiv: palica, osi → optimizem, volja, značaj, vojska

razvozljiv: niti → vprašanja

zlomljiv: palica → odpornost

nerazrušljiv: temelj, zid → življenjska sila

4.3.6.2 Glagoli ravnanja/upravljanja – glagoli s poudarjeno pomensko sestavino spremembe mestnosti (6)

dosegljiv: polica → cilji, natančnost, prvo mesto, cene, literatura za razpravo

neprenosljiv: aparat → dopust, hrup

odvedljiv: odplake → funkcija

prenosljiv: predmet → bolezen

prenosljiv: aparat, stvari, pohištvo → bolezen, dopust

prestavljiv: stroj, žerjav → pesem

4.3.6.3 Glagoli ravnanja/upravljanja – glagoli sonahajanja/sopojavljanja (5)

neprekoračljiv: razpoka, meja, pregrada → vsota

nespotakljiv: obleka → pesmi

oprijemljiv: blago → svet, zaznava, predstava, pojav, primer

premostljiv: reka → nasprotje

spodrsljiv: pot, tla → teorija, področje

4.3.6.4 Glagoli govorjenja, razumevanja, mišljenja (duševno delovanje) (4) – poudarjene so lahko pomenske sestavine

(a) vplivanja na naslovnika

nepriporočljiv: jed, knjiga, čas

priporočljiv: hrana, nagla vožnja

(b) smiselnega razumevanja in odzivanja na informacijo

neprisposobljiv: nakit, lepota

(c) mišljenja

nerazvozljiv: uganke, vprašanje, skrivnosti

4.3.6.5 Glagoli osnovnih življenjskih procesov in dejavnosti – glagoli telesnega zaznavanja (3)

nevidljiv: meja, vrata → življenje

otipljiv: izrastek, bula → resnica, dobrine, rezultati, uspehi, namen, napaka, razlika, dokaz, primer, načrt

vidljiv: izrastki → uspehi

4.3.6.6 Glagoli ugotavljanja, spoznavanja (količinskih, prostorskih, časovnih, tudi kakovostnih/vrednostnih) razsežnosti (2)

obsegljiv: deblo → resnica

zajemljiv: snov → razdalja, svet, roman

4.3.6.7 Glagoli ravnanja/upravljanja – poudarjena pomenska sestavina pripadnosti s sonahajanjem/sopojavljanjem (2)

razpoložljiv: prostor, knjige, gradivo, sredstva, del zapuščine

vračljiv: embalaža → posojilo

4.3.6.8 Glagoli ravnanja/upravljanja – poudarjena pomenska sestavina spremembe lastnosti (1)

raztegljiv: del fotoaparata, žrelo, lestev, miza, vrvica, blago, nogavice → pojem

4.3.6.9 Glagoli spreminjanja lastnosti/stanja (1)

deljiv: snov → število, dohodek

4.3.7 Pridevnik se razvršča ob Sam č+ in Sam č-/ž+ ter ob Sam a+. Podstavnih glagolov je več vrst.

4.3.7.1 Glagoli govorjenja, razumevanja, mišljenja (duševno delovanje) (12). Med različnimi vrstami samostalnikov, ki s temi pridevniki tvorijo imenske zveze, ni pomenskih razmerij.⁶⁸ Poudarjene so lahko glagolske pomenske sestavine

(a) vplivanja na naslovnika

navdušljiv: človek/značaj

nepomirljiv: sosed, sovražnik, otroci/razburjenje, vihar, borba, nasprotje

nepomogljev: človek/pogled

neumirljiv: fant/iskanje resnice

neutešljiv: ženska/žalost, lakota, želje, hrepenenje

potešljiv: otrok/želja

poučljiv: otroci/zgodbe

(b) smiselnega razumevanja in odzivanja na informacijo

neoporekljiv: človek/dokaz, resnica, vedenje

nepotešljiv: človek/jeza, želja, pohlep, ženska radovednost, sovraštvo

nesumljiv: človek/ime, izjava

(c) mišljenja

dvomljiv: ljudje, ženske/uspeh, kakovost, obljube, prognoza, vreme, vrednost, sredstva, terjatev

nepozabljiv: oče/dogodek

---

⁶⁸ V gradivu jih zato ločuje poševnica.

4.3.7.2 Glagoli ravnanja/upravljanja (11). Pomensko izhodišče je pri Sam k+/ž+ oz. č+, razen v primeru *nedeljiv*, kjer je izhodišče Sam a+ *celota*.

(a) spreminjanja lastnosti/stanja (nepovratni proces), lahko do izničenja

ukrotljiv: konj → jeza

ulovljiv: žival → misli

odpoklicljiv: organi oblasti, predstavnik

ozdravljiv: bolnik → bolezen, poškodba

podnetljiv: človek → temperament

(b) če je glagol v podstavi zanikan, pomeni trajnost lastnosti (11)

neiztrebljiv: mrčes → pohlep

neozdravljiv: bolnik → bolezen, poškodba

nerazdružljiv: celota → prijatelja

neukrotljiv: tiger, žrebec → otroci → pohlep, radovednost, smeh, jeza, govorjenje

neujemljiv: ljudje → trenutek, svetloba

neulovljiv: veverica, tat, vlomilec → pisatelj → prived, trenutek, izraz na obrazu

4.3.7.3 Glagoli ravnanja/upravljanja s poudarjeno pomensko sestavino spremembe sonahajanja/sopojavljanja (10). Pomensko izhodišče je Sam k+, torej ne Sam a+ (če se ga da določiti, v glavnem ne gre, saj so imenske zveze s Sam č+ že, glede na Prid, pomensko drugotne).

nepremagljiv: junak, sovražnik, moštvo → odpor, sovraštvo, ovire, problem, groza, sila

nerazločljiv: prijatelja/šepetanje

nadomestljiv: izguba/človek

nenadkriljiv: umetnik/pesnitev, lepota, natančnost

nenadomestljiv: človek/beseda, izguba

neprekosljiv: umetnik, človek/uspeh, umetnost, mojstrovina, spretnost

nepresegljiv: delavec/umetnina

neuklonljiv: človek/ponos, volja

nezmagljiv: vojska/ovire, želja

zmagljiv: sovražnik/težava, bitka 'zmagovita'

4.3.7.4 Glagoli ugotavljanja, spoznavanja (količinskih, prostorskih, časovnih, tudi kakovostnih/vrednostnih) razsežnosti (2)

neobvladljiv: fant/narava, jeza, strast, odpor

obvladljiv: otrok/roman

4.3.7.5 Glagoli ravnanja/upravljanja – poudarjena pomenska sestavina spremembe lastništva (2)

nepodkupljiv: človek → značaj

nepreplačljiv: delavec/usluga

4.3.7.6 Glagoli ravnanja/upravljanja s poudarjeno pomensko sestavino začetka sonahajanja/sopojavljanja (1)

nezgrabljiv: zrak/čustveni svet/ljudje

4.3.7.7 Glagoli osnovnih življenjskih procesov in dejavnosti – glagoli telesnega zaznavanja (1)

neopazljiv: ženska → bolezen

4.3.8 Pridevnik se razvršča ob Sam č+, ob Sam ž-/k+ in ob Sam a+. Pomensko izhodišče je v imenskih zvezah s Sam ž-/k+. Podstavnih glagolov je več vrst.

4.3.8.1 Glagoli ravnanja/upravljanja s poudarjeno pomensko sestavino spremembe mestnosti (6)

nedosegljiv: predmet → človek/cilji, sreča, zbirka, prevodi

nedotakljiv: oseba, ljudje (poslanci)/lastnina, ozemlje, vzor, svetinje, pravice, svoboda, arhivi

neločljiv: deli priprave/celota → prijatelja/zakonska zveza, glasovi od streljanja

nepremakljiv: skala, oprema → človek/mnenje, stališče, zaupanje, zakoni

nezamenljiv: deli stroja → človek, obraz/občutek, smrad, denar/družinska vzgoja

premakljiv: deli omare, stene, streha avtomobila → človek/delovni čas

4.3.8.2 Glagoli ravnanja/upravljanja s poudarjeno pomensko sestavino spremembe lastnosti (4)

nepopravljiv: stroj → prepirljivec/položaj v podjetju, napaka, krivica, izguba, škoda, posledice

neupogljiv: palica → človek/sila, volja → ponos, značaj

upogljiv: jeklen trak, cev, veja → človek → značaj

ranljiv: mesta na telesu, oko/točke, mesta obrambe/utrdbe mesta → človek → srce

4.3.8.3 Glagoli ravnanja/upravljanja – spreminjanja lastnosti/stanja (nepovratni proces), lahko do izničenja; če je glagol v podstavi zanikan, pomeni trajnost lastnosti (4)

neugonobljiv: človek → snov, pohištvo/hrepenenje

neuničljiv: energija, narod/sovražnik, človek, delavec/čevlji, blago → pravica, volja, upanje

prebavljiv: snovi, hrana → direktor/slovenščina

uporabljiv: odpadki, stroj, embalaža, zaloge premoga → pouk, ideja, gesla/človek

4.3.8.4 Glagoli ravnanja/upravljanja s poudarjeno pomensko sestavino
sopojavljanja/sonahajanja (2)

nezanesljiv: človek/ spomin/brv, ura, položaj

*zanesljiv: človek, delavec, priča/roke/vir informacij, občutek, okus, poraz, uspeh, smrt,
zaslužek, osnova za oceno, nakazovanje obrokov, dokaz, metoda, primerjave, merilo,
znamenja bolezni, gib, položaj, obramba proti bolezni, opora/avtomobil*

4.3.8.5 Glagol lastnosti (1)

častitljiv: mož → obraz, brada/starost

4.3.8.6 Glagoli govorjenja, razumevanja, mišljenja (duševno delovanje) – poudarjene so
lahko pomenske sestavine mišljenja (1)

sumljiv: človek, oseba → okoliščine, ravnanje, preteklost, oteklina, temperatura, barva

5 Sklep

Pridevnike z obrazilom -ljiv izhodiščno določa spoznanje, da se razvrščajo ob samostalniku, ki v stavku zapolnjujejo mesto potencialnega prvega delovalnika (D₁) ali potencialnega neprvega delovalnika (D₁., v veliki večini primerov gre za potencialni četrti delovalnik – D₄); starejša slovenistična jezikoslovna literatura jih je pomensko zato ločevala na pridevnike s tvornim in pridevnike s trpnim pomenom, a terminološko se zdi boljše ločevanje, ki izpostavlja skladijsko vlogo, ki jo ima v stavčni pretvorbi samostalnik, s katerim ti pridevniki tvorijo imensko zvezo. Če je samostalnik v stavčni pretvorbi imenske zveze v vlogi osebka, pridevnik v imenski zvezi pove, kaj tisti/tisto, kar samostalnik poimenuje, lahko/rad počne ali kaj ima (oz. česa ima veliko, če upoštevamo mernostno modifikacijo – *dobrotljiv človek* → *tak, ki ima veliko dobrote*; *Človek ima veliko dobrote.*); če pa je v vlogi predmeta, pridevnik na -ljiv pove, kaj kdo s kom/čim lahko/rad počne (*neodstavljev sodnik* → *tak, ki ga nihče ne more odstaviti*; *Kdo ne odstavi sodnika.*; *zamenljivi deli* → *taki, ki jih kdo lahko zamenja*; *Kdo zamenja dele.*).

Nadaljnja analiza, ki še ni opravljena, bi morala ugotoviti mogoče tipe modifikacij: v grobem je mogoče reči, da se pojavljajo merna s poudarjeno količinskostjo, intenziteto ali časovnostjo (*gnadljiv cesar* – *tak, ki ima veliko gnade*, *hotljiv človek* – *tak, ki močno hoče*, *bedljiv bolnik* – *tak, ki veliko/pogosto bedi*), voljnostna, ki izraža nagnjenost (*besedljiv trgovec* – *tak, ki rad beseduje*), načinovna (*iznajdljiv duh* – *tak, ki se hitro iznajde*), možnostna (*kužljiv bolnik* – *tak, ki lahko okuži*). Smiselno bi bilo ugotoviti tudi, če in kdaj pridevniki na -ljiv ne izražajo modifikacije (vprašljivi so primeri kot *drhtljive roke* – *take, ki drhtijo* ali *take, ki pogosto drhtijo*).

Pričujoča analiza je gradivo razvrstila, upoštevajoč povezovalne pomenske sestavine, ki omogočajo nastanek imenske zveze med pridevniki, izpeljanimi iz določenih pomenskih skupin glagolov, in samostalniki z določenimi kategorialnimi pomenskimi sestavinami. Tako so se izoblikovale skupine, kjer se pridevniki na -ljiv razvrščajo samo ob samostalniku č+, ali samo ob samostalniku ž+, ali samo ob konkretne samostalniku (znotraj tega smo upoštevali, ali gre za konkretno, ki je povezano s človeškim (npr. dele telesa)), ali pa samo ob abstraktnem samostalniku. Posebna analiza tistih pridevnikov, ki se povezujejo z več teh skupin, npr. s

samostalniki č+ in abstraktnimi samostalniki, bi verjetno dala zanimive rezultate. Ob tem je treba poudariti, da bi kazalo natančneje premisliti tudi definicijo konkretnosti/abstraktnosti – v uvodnem poglavju so sicer predstavljene različne opredelitve teh kategorialnih lastnosti, a ugotoviti je treba, da so preveč ohlapne in bi jih bilo treba boljše utemeljiti.

Splošni sklep opravljene analize je, da je pomen pridevnikov na -ljiv določen v razmerju med njihovim podstavnim glagolom in samostalnikom, ki ga določajo. Najprej z vezljivostnimi lastnostmi glagola, tj. z njegovo obvezno vezljivostjo – enovezljivi glagoli so lahko v podstavi le tistih pridevnikov na -ljiv, ki se razvrščajo ob samostalnike, ki v stavčni pretvorbi zapolnijo osebkovo mesto, tj. mesto potencialnega prvega delovalnika. Pomensko so ti Prid z razmerjem med svojim podstavnim Glag in Sam, ob katerega se razvrščajo v imenski zvezi, določeni tudi prek kategorialnih lastnosti tega samostalnika – če so te npr. č+, se obnje lahko razvrščajo le Prid iz Glag, ki pomensko sodi v polje človeškega delovanja ali sposobnosti/zmožnosti. Nadaljnja členitev posameznih pomenskih skupin, ugotovljenih zgoraj, bi morala temeljiti na teh izhodiščih.

6 Bibliografija

Vir

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1970-1991.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: DZS, 2005.

Seznam literature

Die Grammatik. Mannheim, Dunaj, Zürich: Dudenverlag, 2009. 146, 147.

Bajec, Anton. *Besedotvorje slovenskega jezika II*. Ljubljana: SAZU, 1952.

Bajec, Anton et alii. *Slovenska slovnica*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1956.

Barič, Eugenija, Lončarić, Mijo, Malić, Dragica, Pavešić, Slavko, Peti, Mirko, Zečević, Vesna, Znika, Marija. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga, 1997. 100, 101.

Breznik, Anton. *Slovenska slovnica za srednje šole*. Prevalje: Tiskarna Družbe sv. Mohorja, 1921.

Breznik, Anton. *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celje: Družba sv. Mohorja, 1934.

Kopitar, Jernej. *Grammatik der Slawischen Sprache in Krain, Kärnten und Steyermark*. Ljubljana: bey Wilhelm Heinrich Korn, 1808. 264.

Janežič, Anton. *Slovenska slovnica za domačo in šolsko rabo*. Celovec: v založbi E. Rieglove knjigarnice, 1864. 130-133.

Snoj, Jerica. *Tipologija slovarske večpomenskosti slovenskih samostalnikov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2004. (Zbirka Linguistica et philologica)

- Toporišič, Jože. »Besedotvorna teorija.« *Slavistična revija* 24/1976. 163-177.
- Toporišič, Jože. »Teorija besedotvornega algoritma.« *Slavistična revija* 28/1980. 142-151.
- Toporišič, Jože. »Tretjič o besedotvorni teoriji.« *Slavistična revija* 38/1990. 421-440.
- Toporišič, Jože. »Besedotvorno šolanje.« *Slavistična revija* 39/1991. 215-237.
- Toporišič, Jože. *Slovenska slovnica*.⁴ Maribor: Obzorja, 2000.
- Toporišič, Jože. *Oblikoslovne razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2003. (Zbirka Linguistica et philologica)
- Toporišič, Jože. »Esej o slovenskih besednih vrstah.« *Oblikoslovne razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2003. (Zbirka Linguistica et philologica). 58-68.
- Toporišič, Jože. »Samostalniška beseda.« *Oblikoslovne razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2003. (Zbirka Linguistica et philologica). 203-215.
- Vidovič Muha, Ada. *Tipološke lastnosti besedotvorne skladnje. XX. SSJLK*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1984. 305-319.
- Vidovič Muha, Ada. *Slovensko skladenjsko besedotvorje ob primerih zloženok*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Partizanska knjiga, 1988.
- Vidovič Muha, Ada. »Nadaljevanka o slovenski besedotvorni teoriji.« *Slavistična revija* 39/1991. 101-113.
- Vidovič Muha, Ada. »Nekaj temeljnih prvin za "besedotvorno šolanje"«. *Slavistična revija* 39/1991. 316-326.

Vidovič Muha, Ada. »Glagolske sestavljenke – njihova skladenjska podstava in vezljivostne lastnosti«. *Slavistična revija* 41/1993. 161-192.

Vidovič Muha, Ada. *Slovensko leksikalno pomenoslovje. Govorica slovarja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2000. (Zbirka Razprave Filozofske fakultete)

Žele, Andreja. *Vezljivost v slovenskem jeziku (s poudarkom na glagolu)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001. (Zbirka Linguistica et philologica)

Žele, Andreja. *Vezljivostni slovar slovenskih glagolov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2008.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 27. septembra 2011

Miha Zor